

OPINNÄYTETYÖ

Päihde- ja rahapelihaittojen ehkäiseminen Ohjaajan opas Hadiya-nuorten toimintaryhmien ohjaajille

Sini Saarinen

Yhteisöpedagogi

(210 op)

(4/2022)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi AMK

Tekijät: Sini Saarinen

Opinnäytetyön nimi: Päihde- ja rahapelihaittojen ehkäiseminen - Ohjaajan opas Hadiya-nuorten toimintaryhmien ohjaajille.

Sivumäärä: 50 ja 4 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Sari Höylä

Työn tilaaja(t): EHYT ry, Hadiya-hanke

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimii EHYT ry:n Hadiya-hanke. Opinnäytetyön idea syntyi tilaajan tarpeesta saada perehdytysmateriaalia hankkeen nuorten ryhmien ohjaajille. Hankkeen työntekijöiden tehtävänä oli perehdyttää uudet ryhmänohjaajat, mutta tarvittavaa perehdytysmateriaalia ei vielä ollut olemassa. Tämän lisäksi tilaajalla oli myös toiveena saada lisää tietoa Hadiya-nuorten ajatuksista ehkäisevään työhön ja nuorten toimintaryhmiin liittyen.

Opinnäytetyölleni muodostui kolme keskeistä tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli laatia tilaajataholle konkreettinen ohjaajan opas, jota voitaisiin hyödyntää nuorten ryhmien ohjaajien perehdyttämisen tukena. Toinen tavoite oli kulttuurisensitiivisyyden edistäminen ehkäisevän työn toimialalla. Kolmas tavoite työssäni on ollut saada lisää tietoa Hadiya-nuorten ajatuksista ehkäisevään työhön ja toimintaryhmien toimintaan liittyen.

Tutkimukseni oli laadullinen. Kehittämistyötä varten keräsin aineistoa sekä Hadiya-hankkeen nuorten ryhmien nuorilta että heidän ohjaajiltaan. Nuorten ryhmissä kehittämistyön menetelmänä oli ryhmäkeskustelut, jotka toteutettiin sekä poikien että tyttöjen ryhmissä. Ryhmänohjaajilta aineistoa kerättiin puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla.

Aineiston kautta saatiin uutta ja ajankohtaista tietoa ehkäisevän työn ja nuorten toimintaryhmien toteuttamiseen liittyen. Tutkimuksessa selvisi, että Hadiya-hankkeen käyttämät menetelmät koettiin toimivina ja mieluisina. Tämän lisäksi tietoa saatiin myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksestä, päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavista tekijöistä sekä nuorten osallistumisesta toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen.

Opinnäytetyöprosessin lopputuloksena syntyi Hadiya-nuorten toimintaryhmien ohjaajien opas, jota voidaan hyödyntää sekä Hadiya-hankkeen toiminnassa että myös muissa monikulttuurissa toimintaympäristöissä, joissa työskennellään nuorten parissa. Tämän lisäksi opinnäytetyö vastasi myös tilaajan tarpeeseen saada lisää uutta ja ajankohtaista tietoa aihealueeseen liittyen. Uusi tieto on arvokasta myös koko ehkäisevän työn kentälle ja nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille.

Asiasanat: ehkäisevä työ, nuorisotyö, kulttuurisensitiivisyys, päihde- ja rahapelihaitat

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Community educator, Bachelor of Humanities

Author: Sini Saarinen

Title: The Prevention of Substance Abuse and Gambling- An introductory guide for Hadiya-youth action group leaders.

Number of Pages: 50 and 4 attachment pages

Supervisor(s): Sari Höylä

Commissioned by: EHYT ry, Hadiya-project

This thesis was commissioned by EHYT ry Hadiya-project. The idea of the thesis emerged from the commissioner's need for introductory material for the leaders of the youth groups. The Hadiya project was training new leaders for the youth groups, but lacked orientation material for this purpose. In addition to this, the project staff also wanted to obtain more information about Hadiya youth's thoughts on preventive work and youth groups.

My thesis consisted of three main goals. The first goal was to develop an introductory guide, which could be used to support the orientation of leaders to youth groups. Another goal was to promote cultural sensitivity in the field of preventive work. The third goal was to gain more information about the thoughts of Hadiya youth in relation to preventive work and the activities of youth groups.

The thesis involved qualitative research. The development work was carried out by collecting data from the youth groups and their leaders. In the youth groups, the method of development work was group discussions, which were conducted in gender-segregated groups. Data on groups leaders was collected through semi-structured thematic interviews.

The data provided new and topical information on preventive work and the implementation of youth action groups. The study found that the methods used by the Hadiya project were perceived as workable and desirable. In addition, information was obtained on the importance of co-operation with parents, on protective factors against substance abuse and gambling, and on the participation of young people in the planning and implementation of activities.

The end result of the thesis process was a guide for Hadiya-youth action group leaders, which can be used both in the activities of the Hadiya youth groups and in other multicultural youth work environments. In addition to this, the thesis also met the commissioner's need for new and topical information in this area. The new knowledge is also valuable for the whole field of preventive work and for those working with young people.

Keywords: preventive work, youth work, cultural sensitivity, substance abuse and gambling

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	6
2	HADIYA-HANKE.....	8
	2.1 Nuorten toimintaryhmät.....	8
3	TIETOPERUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET	11
	3.1 Ehkäisevä työ.....	11
	3.2 Päihde- ja rahapelihaittojen ehkäiseminen nuorten keskuudessa	13
	3.3 Monikulttuurinen ehkäisevä työ	14
	3.4 Suojaavat tekijät.....	16
4	KEHITTÄMISEN MENETELMÄT	20
	4.1 Ryhmäkeskustelut	20
	4.2 Puolistrukturoidut teemahaastattelut.....	22
5	RYHMÄKESKUSTELUJEN TULOKSET	24
	5.1 Toimintaryhmien kautta lisää tietämystä ja yhteisöllisyyttä.....	24
	5.2 Vanhempien ryhmät kurkistusikkunoina nuorten elämään.....	25
	5.3 Päihde- ja rahapelihaitat puheeksi myös kotona	26
	5.4 Sosiaalisten tekijöiden ja mielekkään tekemisen merkitys	27
	5.5 Nuorten osallistuminen lisää ehkäisevän työn onnistumista	28
	5.6 Menetelmien kautta opittiin uutta, avattiin keskustelua ja koettiin samaistumisen tunteita.....	29
6	TEEMAHAASTATTELUJEN TULOKSET	32
	6.1 Keskustelua ja mukavaa tekemistä nuorten ryhmissä.....	32

6.2	Turvallisen tilan merkitys	33
6.3	Vanhempainryhmistä tietoja ja taitoja päihde- ja rahapeliasioiden käsittelyyn.....	33
6.4	Sosiaalisen vahvistamisen ja vuorovaikutuksen merkitys	34
6.5	Ohjaajan rooli nuorten osallistumisen mahdollistajana	35
6.6	Menetelmien avulla keskustelua, pohdintaa ja mielekästä tekemistä	36
7	YHTEENVETO JA OPPAAN ESITTELY	39
7.1	Ohjaajan opas	40
8	KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI JA POHDINTA.....	42
8.1	Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi	42
8.2	Jatkokehitysehdotukset	45
8.3	Oma pohdinta.....	46
	LÄHTEET	48

1 JOHDANTO

Olen työskennellyt sosiaali- ja terveysalalla yhteensä kymmenen vuoden ajan. Urani aikana erityisesti ehkäisevän työn merkitys on kasvanut vuosi vuodelta. Olen käytännön työssä huomannut, että erilaisten ennaltaehkäisevien toimintojen kautta voimme säästää sekä resursseja että vähentää inhimillistä kärsimystä. Ongelmien ennaltaehkäiseminen on aina ollut helpompaa kuin jo muodostuneiden ongelmien korjaaminen.

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille. Väestömme on moninainen, ja tämä tulee ottaa huomioon ennaltaehkäisevän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Yhdenvertaisuuden toteutukseksi alan ammattilaisten tehtävänä on varmistaa, että työssä käytettävät menetelmät, materiaalit ja toimintatavat soveltuvat tasavertaisesti kaikille. Tarvittaessa toimintaa on kehitettävä ja räätälöitävä kohderyhmien tarpeiden mukaisesti.

Tämä opinnäytetyö sai alkunsa syksyllä 2021, kun aloitin yhteisöpedagogiopintoihini kuuluvan kehittävän harjoittelun EHYT ry:n Hadiya-hankkeessa. Hadiya-hanke on toiminut tiennäyttäjänä kulttuurisensitiivisen ehkäisevän työn toteuttamisessa. Kehittävän harjoitteluni kautta sain loistavan tilaisuuden perehtyä tarkemmin siihen, miten yhdenvertaisuutta edistetään käytännössä ehkäisevän työn toimialalla. Koin aihealueen niin kiinnostavana ja tärkeänä, että halusin jatkaa hankkeessa tehtävää työtä myös oman opinnäytetyöni osalta.

Ajatus tämän opinnäytetyön ja sen liitteenä olevan oppaan tekemisestä lähti Hadiya-hankkeen työntekijöiden tarpeesta saada perehdytysmateriaalia nuorten toimintaryhmien ohjaajille. Hankkeen työntekijöiden tehtäviin kuului uusien ohjaajien perehdyttäminen, mutta toistaiseksi tätä tarkoitusta varten ei ollut olemassa perehdytysmateriaalia. Oppaan ohella hankkeen työntekijät toivoivat myös saavansa lisää tietoa hankkeessa kehitettyjen menetelmien toimivuudesta. Tämän lisäksi työntekijöitä kiinnosti nuorten omat ajatukset ehkäisevästä työstä ja toimintaryhmien toiminnasta.

Tällä opinnäytetyöllä vastaan tilaajatahon tarpeeseen saada perehdytysmateriaalia Hadiya-hankkeen nuorten ryhmien ohjaajille. Työni tavoitteena oli luoda konkreettinen ohjaajan opas, jota ryhmien ohjaajat voivat hyödyntää ohjauksensa tukena. Hankkeen työntekijöiden toiveena oli saada käyttöön selkeä ja yksinkertainen opas, josta ilmenee nuorten toimintaryhmien toimintaidea ja niissä käytettävät menetelmät. Ohjaajan opas on suomenkielinen, mutta tarvittaessa siitä teetetään arabian- ja somalinkieliset käännökset.

Opinnäytetyöni toisena tavoitteena on oppaan kautta edistää kulttuurisensitiivistä näkökulmaa ennaltaehkäisevän työn kentällä. Ehkäisevän työn toteuttamiseen on ennestään olemassa runsaasti ohjaajan oppaita ja muita materiaaleja, mutta monikulttuurisesta ja kulttuurisensitiivisestä näkökulmasta laadittuja materiaaleja on vähemmän. Etenkin päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisytyössä materiaaleille olisi tarvetta.

Ohjaajan opas on tarkoitettu ammattilaisten käyttöön. Halusin kuitenkin toteuttaa oppaan mahdollisimman kohderyhmälähtöisesti. Koin tärkeänä sen, että hankkeen nuoret pääsevät mukaan työn kehittämiseen ja suunnitteluun. Ohjaajan oppaan kannalta oli olennaista saada tietää mitä nuoret itse ajattelevat toimintaryhmistä ja niissä käytettävistä menetelmistä. Nuorten mielipiteiden ja näkökulmien avulla ohjaajan oppaaseen pystyttiin valikoimaan juuri ne menetelmät ja toimintatavat, jotka olivat nuorille itselleen mieluisia ja toimivampia. Kehittämistyön kautta saavutettu uusi ja ajankohtainen tieto nuorten ajatuksista on myös koko ammattialan kannalta arvokasta. Uuden tiedon kautta alan ammattilaiset saavat uutta ymmärrystä ja osaamista siihen, miten käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja nuorten parissa.

2 HADIYA-HANKE

Opinnäytetyöni tilaajana toimii EHYT ry:n Hadiya-hanke. EHYT ry on asiantuntijajärjestö, joka toimii valtakunnallisesti ehkäisevän työn toimialalla. Järjestön tavoitteena on edistää ihmisten hyvinvointia ehkäisemällä eri väestöryhmissä alkoholi-, huume-, tupakointi-, ja pelihaittoja. (EHYT ry 2022a.) EHYT ry edistää tavoitteitansa useiden erilaisten toimintojen ja hankkeiden kautta.

Hadiya-hanke on yksi EHYT ry:n ehkäisevän työn hankkeista. Hadiya-hankkeessa tavoitteena on edistää arabian- ja somalinkielisten nuorten hyvinvointia päihde- ja rahapelihaittoja ehkäisemällä. Tähän tavoitteeseen pyritään pääsemään järjestämällä sekä vanhempain- että nuorten-toimintaa. (EHYT ry 2022b.) Syksyllä 2021 hanketta oli vetämässä kolme työntekijää: projektipäällikkö ja kaksi koulutussuunnittelijaa. Oma opinnäytetyöni keskittyy nuorten toiminnan kehittämiseen. Nuorten toiminnan yhtenä toimintamuotona ovat toimintaryhmät, joiden ohjaajille laadin ohjaajan oppaan.

2.1 Nuorten toimintaryhmät

Syksyllä 2021 Hadiya-hanke käynnisti yhtenä ehkäisevän työn toiminnan muotona pääkaupunkiseudulla toimivat nuorten toimintaryhmät. Toimintaryhmien toiminnan suunnittelu oli aloitettu hankkeessa jo vuonna 2020, mutta koronapandemian vuoksi toiminnan aloitus ei ollut päässyt kunnolla käyntiin. Nuorten ryhmien kohderyhmänä on Hadiya-hankkeen tavoin arabian- ja somalinkieliset nuoret. Toimintaryhmät on suunnattu ensisijaisesti yläkouluikäisille nuorille. Toiminta on kuitenkin haluttu pitää mahdollisimman avoimena, joten ryhmiin osallistuu nuoria myös muista ikä- ja kieliryhmistä. Tästä syystä toimintaryhmissä kommunikoidaan pääasiassa suomen kielellä. Toimintaryhmät on jaettu erikseen tyttö- ja poikaryhmiin, jotka kokoontuvat noin joka toinen viikko. Ryhmien tapaaminen kestää noin puolitoista tuntia. Toimintaryhmiä vetää koulutettu ohjaaja.

Nuorten toimintaryhmien tavoitteina on vahvistaa päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavia tekijöitä nuorten elämässä, lisätä nuorten tietoja ja taitoja päihde- ja rahapelihaittoihin liittyen sekä saada nuoret pohtimaan ratkaisuja näiden haittojen ehkäisemiseksi. Tämän lisäksi tavoitteena on myös saada ryhmien kautta maahanmuuttajataustaisten nuorten näkemykset vanhempien ja ammattilaisten tietoon. Pää tavoitteita lähestytään viiden eri toimintaelementin avulla, jotka ovat:

- 1) perustoiminta
- 2) suojaavien tekijöiden vahvistaminen
- 3) Leyla ja Ali- toiminta
- 4) nuorten raati
- 5) nuorten omat projektit. (Hadiya-hanke 2020.)

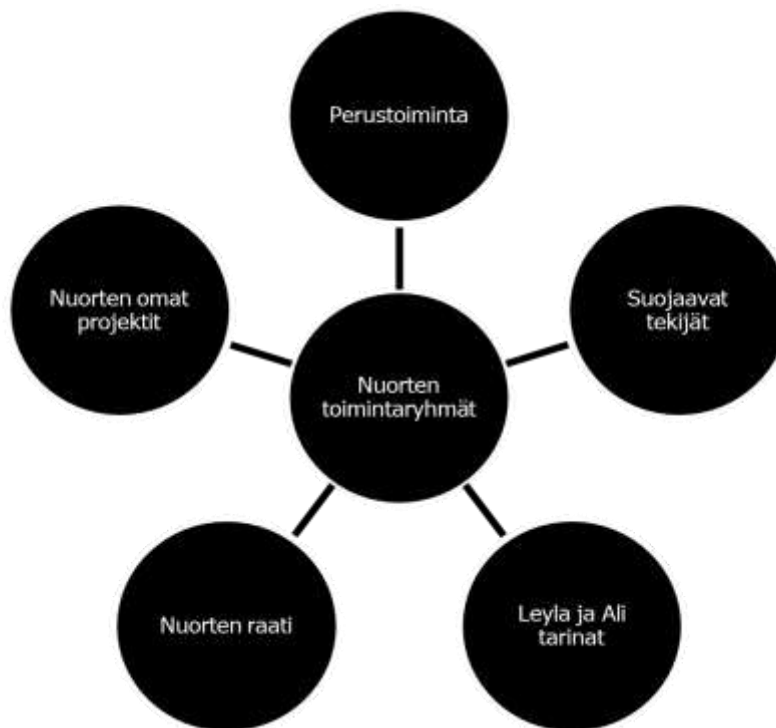
Nuorten ryhmissä perustoiminnalla tarkoitetaan jotakin nuorten itse valitsemaa mielekästä tekemistä, esimerkiksi yhdessä leipomista, elokuvan katselua tai jalkapallon pelaamista. Ryhmien kokoontumisissa nuoret suunnittelevat itsenäisesti mitä he haluavat seuraavalla kerralla tehdä. Toiminnan suunnittelu on olennainen osa ryhmän toimintaa, ja ohjaajan tehtävänä on olla mukana tukemassa nuorten suunnittelua.

Suojaavia tekijöitä käsittelevän toiminnan tavoitteena on vahvistaa niitä tekijöitä, jotka suojaavat nuoria päihde- ja rahapelihaitoilta. Toiminnassa nämä tekijät ovat näkyneet erilaisina teemoina kuten hyvä itsetunto, hyvät sosiaaliset taidot ja päihde- ja rahapelihaittojen tiedostaminen. (Mt.) Suojaaviin tekijöihin perustuvia teemoja käsitellään yksitellen ryhmänohjaajan johdolla nuorten ryhmien kokoontumisten yhteydessä. Nuoret voivat myös itse vaikuttaa käsiteltäviin aihealueisiin omien mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti.

Leyla ja Ali-tarinat on Hadiya-hankkeen kehittämä ehkäisevän työn menetelmä. Tässä menetelmässä päihde- ja rahapelihaittoja käsitellään kuvitteellisten Leyla ja Ali hahmojen kautta. Leylan ja Alin esimerkkitarinat ovat saaneet inspiraationsa tosielämän tilanteista. Tarinoita on useita erilaisia ja ne ovat kaikki kerrottu nuorten näkökulmista käsin. Päihde- ja rahapeliteemojen lisäksi tarinoissa käsitellään muun muassa sukupolvien välistä kuilua ja erilaisia nuorten elämää koskevia haasteita. (Mt.) Ryhmissä tarinat luetaan ensin ääneen, jonka jälkeen osallistujat keskustelevat yhdessä tarinan tapahtumista ohjaajan johdolla. Ohjaajilla on tarinoiden lisäksi tukena myös apukysymykset, joiden avulla voidaan edesauttaa keskustelun syntymistä ryhmissä. Apukysymysten avulla keskustelua myös ohjataan tärkeiden teemojen ja kysymysten äärelle. Ideana on, että ryhmissä ei keskustella omista elämäntilanteista tai kokemuksista, vaan asioita käsitellään esimerkkitarinoiden kautta yleisellä tasolla (mt.). Tämä helpottaa sensitiivisen aiheen käsittelyä nuorten keskuudessa. Leyla ja Ali-tarinat ovat luettavissa arabian-, somalin- ja suomen kielellä. Tarinat ja niihin liittyvät apukysymykset voi tulostaa suoraan EHYT ry:n verkkosivuilta.

Neljäs nuorten ryhmien toimintaelementti on nuorten raati. Nuorten raadeissa tavoitteena on nuorten vaikutusmahdollisuuksien vahvistaminen. Tämän lisäksi tavoitteena on saada maahanmuuttajataustaisten nuorten ääntä enemmän kuuluviin yhteiskunnassamme. (Mt.) Tähän tavoitteeseen pyritään pääsemään järjestämällä toimintaryhmissä eri aihealueita käsitteleviä raateja. Raadeissa keskustellaan nuorten elämään liittyvistä ajankohtaisista aiheista ja tämän lisäksi myös päihteistä ja rahapelaamisesta. Ohjaajat kirjaavat ylös nuorten esille tuomat ajatukset, mielipiteet ja ehdotukset mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi. Myöhemmin aineistoa hyödynnetään esimerkiksi hankkeen viestinnässä kuten blogikirjoituksissa. (Mt.)

Viides nuorten ryhmissä käytetty toimintaelementti on nuorten omat projektit. Nuorten omien projektien tavoitteena on vahvistaa nuorten osallisuutta ja itsetuntoa antamalla heille mahdollisuus toimia ehkäisevän työn suunnittelijoina ja toimijoina. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että nuorille annetaan käyttöön toimintaraha, jonka turvin he voivat toteuttaa oman projektinsa yhteisön hyvinvoinnin vahvistamiseksi. (Mt.) Nuoret saavat itse yhteisesti päättää projektinsa kohteen. Projektit voivat olla esimerkiksi toimitilojen kunnostamista, yhteisötaidetta tai erilaisien tapahtumien järjestämistä. Toimintaryhmien ohjaajat auttavat tarvittaessa nuoria projektin suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.



Kuva 1 Nuorten toimintaryhmien perusidea (Hadiya-hanke 2020).

3 TIETOPERUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys rakentuu ehkäisevän työn käsitteen ympärille. Ehkäisevä työ ja sen alakäsitteet esiintyvät läpileikkaavina teemoina koko opinnäytetyöprosessin ajan. Teoreettinen viitekehys tarkentui ehkäisevään työhön siitä syystä, että Hadiya-hankkeessa tavoitteena on päihde- ja rahapelihaittojen ehkäiseminen arabian- ja somalinkielisten nuorten keskuudessa. Tietoperustassani käsittelen ehkäisevää työtä ensin yleisellä tasolla, jonka jälkeen avaan tarkemmin sitä, miten päihde- ja rahapelihaittoja ehkäistään nuorten keskuudessa. Tämän lisäksi käsittelen monikulttuurisen ehkäisevän työn toteuttamista. Tietoperustani viimeisessä alaluvussa aiheena on suojaavien tekijöiden muodostuminen eri ehkäisevän työn toimintatasoilla.

3.1 Ehkäisevä työ

Ehkäisevä työ on käsitteenä hyvin moninainen ja se pitää sisällään erilaisia näkökulmia. Yleisesti ehkäisevän työn tavoitteena on estää mahdollisten ongelmien syntyminen ja syveneminen (Lundbom 2014,11). Lasten ja nuorten parissa työskenneltäessä ehkäisevän työn tarkoituksena on suojata heitä sosiaalisilta ongelmilta, jotka saattavat uhata heidän hyvinvointiaan elämän eri vaiheissa (Salo 2012, 83). Mahdollisiin ongelmiin pyritään puuttumaan hyvissä ajoin, jo ennen kuin tilanne pahenee tai ongelmat syvenevät. Tämän kaltaisessa ehkäisevässä työssä työn lähtökohdat ovat ongelmalähtöisiä eli aihetta lähestytään mahdollisten ongelmien kautta (mt., 83).

Ongelmalähtöisyyden lisäksi ehkäisevää työtä voidaan tarkastella myös hyvinvointia edistävästä näkökulmasta käsin. Tämä näkökulma keskittyy ongelmien aiheuttajien ja riskiryhmien sijaan ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvoinnin edistämiseen (mt., 84-85). Hyvinvointia edistävää työtä tehdään monella eri tasolla ja eri ammattilaisten kanssa yhteistyössä. Hyvinvointia edistävää työtä on esimerkiksi lakisääteinen ehkäisevä lastensuojelu, jossa tukea annetaan opetuksessa, päivähoitossa, neuvoloissa ja muualla sosiaali- ja terveydenhuollossa (Lastensuojelulaki 417/2007 3 a §). Ehkäisevässä päihdetyössä hyvinvointia edistävä työ on tärkeässä roolissa etenkin silloin, kun lapsella tai nuorella ei vielä ole kokemusta päihteiden käytöstä tai edes niiden kokeilemisesta. Tuolloin keskitytään päihdevalistuksen ohella vahvistamaan nuoren yleisiä elämäntaitoja ja kokonaisvaltaista hyvinvointia, jolla on myös ennaltaehkäisevää vaikutusta mahdolliseen päihteiden käyttöön tulevaisuudessa. (Tapio & Odell 2014,32.) Tämän kal-

tainen työ voi olla käytännössä hyvin monenlaista. Nuoria voidaan tukea muun muassa mielekkään tekemisen ja yhdessäolon kautta. Esimerkiksi harrastukset, erilainen luova toiminta ja päihteettömät yhteisöt ehkäisevät nuoren riskiä päihteiden käyttöön (Nuorten mielenterveystalo 2022).

Ehkäisevää työtä toteuttaessa käytetään usein termiä ehkäisevä työote. Ehkäisevällä työotteella tarkoitetaan eri tahojen, kuten esimerkiksi ammattilaisten, lähipiirin tai sukulaisten varhaisessa vaiheessa antamaa ja ohjaamaa tukea (Lundbom 2014, 10). Ehkäisevää työotetta ei siis hyödynnetä pelkästään ammattilaisten tai kasvattajien toimesta, vaan sitä voi jokainen toteuttaa omalla tahollaan. Parhaiten työssä onnistutaan, kun pystytään tarjoamaan mahdollisimman helposti saatavilla olevaa tukea ja ohjausta (mt., 11).

Toimintaympäristöt vaikuttavat siihen, millaiseksi ehkäisevän työn käsite rakentuu. Ehkäisevän työn käsite muodostuu työkontekstissaan eli siinä ympäristössä missä työtä tehdään, joten käsitteen muodostumiseen vaikuttavat työtehtävät, työympäristö ja palvelun saajat (mt., 9). Näin ollen ehkäisevän työn luonne voi vaihdella paljonkin eri toimintaympäristöjen välillä. Jokainen työ- tai toimintaympäristö määrittelee itse minkä luonteista ehkäisevää työtä tehdään.

Eryteisesti kohderyhmä vaikuttaa ehkäisevän työn luonteeseen. Ehkäisevän toiminnan suunnitteluvaiheessa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, kenen kanssa työtä ryhdytään tulevaisuudessa tekemään. Kohderyhmät voivat koostua yksilöistä, ryhmistä, yhteisöistä, toimintaympäristöistä tai muista erikseen määritellyistä yksiköistä (Soikkeli & Warsell 2013, 23). Aina kohderyhmänä ei ole vain he keihin ehkäisevällä työllä pyritään suoraan vaikuttamaan. Yhteistyötä voidaan tehdä myös kohderyhmän lähipiirin kanssa. Lähipiiristä muodostuu tässä tapauksessa välillinen kohderyhmä, jonka kautta voidaan vaikuttaa lopulliseen kohderyhmään (mt., 23). Esimerkiksi vanhempien tukemisen kautta voidaan vaikuttaa siihen, että heidän lapsilleen muodostuu mahdollisimman paljon päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavia tekijöitä.

Kohderyhmät eivät ole pelkästään toiminnan vastaanottajia, vaan he voivat olla aktiivisesti mukana toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Kohderyhmän osallistuminen on myös toiminnan onnistumisen kannalta kannattavaa. Erilaisten kohderyhmien mukaan ottaminen ja heidän osallistumisensa ehkäisevän työn toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen lisäävät työn vaikuttavuutta (mt., 38). Tämän lisäksi se on usein myös kohderyhmälle itselleen mieluisaa ja motiivivoivaa.

Ehkäisevä työ kuuluu kaikille ja tämä taataan myös lainsäädännössä. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä velvoittaa julkisen vallan huolehtimaan päihteiden ja rahapelaamisen haittojen ehkäisystä yhdessä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 1§). Laissa on erikseen määritelty mitä päihteillä tai ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan. Päihteiksi luokitellaan alkoholipitoiset aineet, huumausaineet sekä päihdetyömarkkinoilla käytettävät lääkkeet tai muut aineet. Ehkäisevä päihdetyö on määritelty toiminnaksi, jossa tavoitteena on vähentää päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Laissa säädettyt asiat koskevat myös tupakkatuotteita ja rahapelaamista. (Mt., 2§.) Ehkäisevän työn järjestäminen on varmistettu myös muussa lainsäädännössä. Esimerkiksi terveydenhuoltolaissa veloitetaan kunnat toimimaan ehkäisevän työn järjestäjinä (Terveydenhuoltolaki 1326/2010 24§).

3.2 Päihde- ja rahapelihaittojen ehkäiseminen nuorten keskuudessa

Ehkäisevää työtä voidaan kohdentaa eri teemoihin, aihealueisiin ja kohderyhmiin. Tässä opinäytetyössä käsitellän erityisesti nuorten parissa tehtävää päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisytyötä. Yleisellä tasolla kaikkiin nuoriin kohdistuviin asioihin voidaan vaikuttaa nuoren minäkuvan tukemisella ja elämänhallinnan vahvistamisella sekä erilaisilla vuorovaikutuksellisilla keinoilla (Normann, Odell, Tapio & Vuohelainen 2018, 7). Nämä periaatteet toimivat myös nuorten päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisytyössä, mutta tämän lisäksi toiminnan toteutuksessa on omat erityispiirteensä.

Ehkäisevän päihdetyön toiminnan tavoitteena on terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen. Tähän tavoitteeseen pyritään päihdeettömiä elintapoja edistämällä, päihdehaittoja ehkäisemällä ja vähentämällä sekä lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä. (Stakes 2006, 9.) Nuorten keskuudessa tehtävä päihdetyö eroaa jonkin verran yleisestä päihdetyöstä. Nuorten kanssa tehtävässä työssä keskitytään erityisesti kasvatukselliseen näkökulmaan. Nuorten ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on kasvatuksen ja opetuksen keinoin välittää nuorille tietoja ja taitoja, joiden avulla he saavat valmiuksia elää terveellistä ja päihdeetöntä elämää (Ulvinen 2010, 18). Kasvatuksellisen näkökulman lisäksi työssä korostuu myös ikään liittyvät tekijät. Työskennellessä alle 18-vuotiaiden nuorten kanssa lakisääteisten tekijöiden merkitys korostuu, koska lainsäädäntö kieltää päihteiden myymisen alle 18-vuotiaille. Sen sijaan yli 18-vuotiaille kohdistettavassa ehkäisevässä päihdetyössä painotetaan enemmän vastuulliseen käyttöön liittyviä asioita. (Viitanen 2010, 54.)

Käytännön tasolla nuorten päihdehaittoja ehkäistään sosiaalisen vahvistamisen, yleisen ehkäisyn ja riskiehkäisyn kautta. Yleisen ehkäisyn avulla pyritään ehkäisemään nuorten päihdehaittoja, tukemaan päihdeettömien valintojen tekemisessä sekä jakamaan tietoa päihdeistä. Riskiehkäisyssä toimintaa kohdennetaan nuorille, joilla on alttius riskikäyttöön tai heillä on muita päihteisiin liittyviä ongelmia. Sosiaalisella vahvistamisella pyritään tukemaan nuoren sosiaalisia taitoja sekä hänen itsetuntonsa ja arvomaailman rakentumista. (Normann ym. 2018, 7.)

Nuorten rahapelihaittojen ennaltaehkäisyssä keskitytään mediakriittisyyden tukemiseen, itsehallinta- ja tunnetaitojen harjoitteluun, sosiaalisen tuen tarjoamiseen ja korvaavan toiminnan mahdollistamiseen. Tämän lisäksi pyritään vaikuttamaan nuorten asenteisiin, tietoihin ja uskomuksiin. (Silvennoinen, Meriläinen, Luhtala & Aamunkoi 2016, 67.) Avoin keskustelu ja puheeksi ottaminen kannattaa, koska rahapelaamista voi olla vaikea tunnistaa. Riskitason rahapelaamisen tunnistaminen on tärkeää rahapeliongelman kehittymisen ehkäisyssä (THL 2021, 6).

Päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisytyötä voidaan toteuttaa nuorten parissa useilla eri menetelmillä. Ehkäisevässä työssä käytettyjen menetelmien avulla luodaan vuoropuhelua, jonka kautta lisätään nuorten tietämystä ja erilaisia näkökulmia käsiteltävään aihealueeseen liittyen (Normann ym. 2018, 16). Erilaisia menetelmiä on olemassa lukemattomia määriä ja näiden kaikkien läpikäyminen opinnäytetyöni tietoperustassa ei ole perusteltua. Yksittäisten menetelmien esitlemistä olennaisempaa on se, millä perusteella käytettävä menetelmä valitaan. Valintatilanteessa kohderyhmä, työn tekemisen taso ja sen tavoitteet on hyvä olla selvillä ennen menetelmän valitsemista. Käytettävä menetelmä voidaan valita esimerkiksi sen mielekkyyden, osallistavuuden tai dialogisuuden perusteella. (Mt.,16.) Ohjaajalla on iso rooli sopivan menetelmän valinnassa ja tätä kautta myös toiminnan onnistumisessa. Käytettävä menetelmä vaikuttaa aina sekä ohjaajan että ohjattavien väliseen vuorovaikutussuhteeseen, sillä menetelmän valinnalla rajataan kohderyhmän toimijuus ja ohjaajan oma rooli kasvattajana (Herranen 2010, 29). Tästä syystä menetelmän valinta kannattaa tehdä huolella ja perustellusti.

3.3 Monikulttuurinen ehkäisevä työ

Globaali muuttoliike vaikuttaa siihen, että Suomen väestöstä tulee tulevaisuudessa yhä monimuotoisempi ja monikulttuurisempi. Väestön monimuotoistuuessa on huolehdittava siitä, että ketään ei syrjitä ja palvelut ovat tasapuolisesti kaikkien saatavilla. Palveluita ja yhteiskuntaa

tulee tulevaisuudessa kehittää entisestään niin, että ne palvelevat yhdenvertaisesti jokaista kansalaista. Julkisen puolen asiakastyössä ja palveluntarjonnassa työntekijöillä on velvoite edistää yhdenvertaisuutta ja tarvittaessa räätälöidä annettavia palveluita eri vähemmistöryhmille sopiviksi. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2013, 8.) Jokaisella yksilöllä on erilaiset tarpeet ja voimavarat. Palveluiden räätälöinnin avulla varmistetaan se, että jokainen kansalainen saa juuri itselleen soveltuvia palveluita. Viime kädessä yhdenvertaisuuden toteutuminen on turvattu Suomessa lailla (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014).

Palveluiden yhdenvertaisuuteen pyritään myös ennaltaehkäisevässä työssä. Ennaltaehkäisevää työtä suunniteltaessa tulee huomioida kohderyhmän erityispiirteet ja -tarpeet, jotta voidaan taata tasavertaiset toimintaan osallistumisen edellytykset ja kohderyhmälle sopivimmat menetelmät (Stakes 2006, 23). Monikulttuurisissa työympäristöissä työskenneltäessä yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää kulttuurisensitiivisyyden huomioimista asiakastyötä tehdessä. Kulttuurisensitiivisessä toiminnassa ammattilainen hallitsee kulttuurisesti kunnioittavat vuorovaikutustaidot ja arvostavan kohtaamisen niin, että kumpikin osapuoli tulee hyväksytyksi ja kuulluksi oman kulttuurisen ilmaisun kautta (THL 2022).

Päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisytyössä kulttuurisensitiivisyydelle on erityisesti tarvetta. Päihteisiin ja rahapelaamiseen liittyvät asenteet ja kokemukset voivat erota hyvin paljon eri kulttuurien välillä. Kokemukseni mukaan aihe voi joissain kulttuureissa olla erittäin sensitiivinen ja joskus jopa tabu. Esimerkiksi ulkomaalaistaustaisten alkoholinkulutuksessa voi tilastoissa esiintyä aliraportointia, koska erilaiset kulttuurilliset ja uskonnolliset tekijät saattavat aiheuttaa leimaantumisen pelkoa ja täten vaikeuttaa asian esille ottoa (Mäkelä & Skogberg 2020, 147). Aiheen sensitiivisyyden vuoksi riskikäyttäjien tunnistaminen voi olla vaikeaa. Riskikäyttäjien tunnistaminen edellyttää alan ammattilaisilta tietämystä ja koulutustuneisuutta liittyen siihen, miten esimerkiksi päihteiden käytöstä keskustellaan kulttuurisensitiivisesti (mt., 147).

Ehkäisevän työn ammattilaiset voivat edistää kulttuurisensitiivisyyttä omassa työssään lisäämällä omaa tietämystään eri kulttuureista, välttämällä kuitenkin yleistämistä ja stereotyyppien vahvistamista (EHYT ry 2022c). Ihmiset ovat kaikki omia yksilöitään, joilla on kaikilla erilaiset lähtökohdat ja taustat. Ohjaustyön onnistumisen kannalta on pidettävä mielessä, että ihmisten erilaiset taustat voivat vaikuttaa kommunikaatio- ja osallistumisvalmiuksiin. Tämän vuoksi ehkäisevän työn ohjaajan olisi hyvä varmistaa, että ohjaustilanteessa kaikki ymmärtävät käsiteltävät asiat, ja että jokainen osallistuja pystyy osallistumaan keskusteluun tasapuolisesti. (Mt.)

Ohjaaja on viimekädessä vastuussa yhdenvertaisuuden toteutumisesta ehkäisevän työn eri toiminnoissa.

Lasten ja nuorten parissa tehtävässä ehkäisevässä työssä lähisuhteiden merkitys korostuu. Lähisuhteista erityisesti oman perheen vaikutus on suuri. (Stakes 2006, 31.) Päihteiden käytöstä ja rahapelaamisesta puhumiseen saattaa liittyä monikulttuurisissa perheissä erilaisia haasteita. Suhtautuminen päihteisiin ja rahapelaamiseen vaihtelee paljon eri kulttuurien kesken ja tästä syystä perheen jäsenet eivät välttämättä ajattele asioista samalla tavalla. Suomalaisen yhteiskunnan normit voivat olla ristiriidassa perhepiirin jäsenten normien kanssa. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset nuoret saattavat kokea toimivansa perhepiirissään ikään kuin kahden kulttuurin välissä. (Litja 2009, 49.)

Kulttuurierojen lisäksi myös sukupolvierot vaikuttavat aihealueen käsittelemiseen. Maahanmuuttotataustaisissa perheissä vanhemmat ja lapset omaksuvat vallitsevan kulttuurin vaikutteita ja uusia kulttuurillisia malleja eritahtisesti, mikä aiheuttaa arvoissa ja käyttäytymismalleissa sukupolven välisiä eroavaisuuksia (Alitolppa- Niitamo 2010,52). Tämä voi lisätä perheen sisäisiä konflikteja ja vaikeuttaa esimerkiksi päihde- ja rahapelihaittojen puheeksi ottamista. Puheeksi ottamisen haasteista huolimatta nuoret toivoisivat enemmän vanhempien kanssa käytävää keskustelua päihteisiin liittyen (Kataja, Pirskanen & Simonen 2016, 101).

Vanhempien ja nuorten välisen dialogin esteenä on usein toimintatapojen- ja mallien puute. Vanhemmilla ei välttämättä ole keinoja tai osaamista käsitellä päihteisiin ja rahapelaamiseen liittyviä asioita. Tämä ilmeni myös Hadiya-hankkeen tekemästä selvityksestä, jossa kartoitettiin arabitaustaisten muslimiperheiden näkemyksiä aihealueeseen liittyen. Selvityksen mukaan perheet toivoivat saavansa lisää apua ja tukea päihde- ja rahapelihaittojen käsittelyyn. (EHYT ry 2021.) Perheiden kokemiin haasteisiin ja tuen tarpeeseen voitaisiin vastata tukemalla perheitä luomalla uusia malleja ja toimintatapoja, joiden avulla käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja nuorten parissa.

3.4 Suojaavat tekijät

Hadiya-hankkeessa toteutettiin ennaltaehkäisevää työtä keskittymällä erityisesti juuri suojaavien tekijöiden vahvistamiseen nuorten keskuudessa. Suojaavia tekijöitä on kartoitettu aikaisemmin kattavasti etenkin ehkäisevässä päihdetyössä (Stakes 2006). Suojaavien tekijöiden vahvistaminen on taustatekijöihin keskittyvää päihdetyötä, jossa kohdistetaan huomiota erityisesti

niihin tekijöihin, jotka suojaavat päihteiden käytöltä sekä niiden riskeiltä ja haitoilta (Stakes 2006, 28). Suojaavien tekijöiden rinnalla ennaltaehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa huomioidaan myös mahdolliset riskitekijät. Riskitekijät ovat niitä tekijöitä, jotka saattavat altistaa päihteiden käytön aloittamiseen tai mahdolliseen riski- tai haittakäyttöön tulevaisuudessa (mt., 28). Suojaavat tekijät ja riskitekijät linkittyvät toisiinsa, eikä toista ole olemassa ilman toista. Suojaavien tekijöiden vahvistaminen ja riskitekijöiden vähentäminen vähentävät yksilön riskiä kohdata päihdeongelmia- tai haittoja omassa elämässään (mt., 28). Tästä syystä niiden kartoittaminen on ennaltaehkäisevän työn onnistumisen kannalta tärkeää.

Jokaisen yksilön elämään kuuluu erilaisia suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä. Näiden tekijöiden muodostumiseen vaikuttavat erilaiset yksilön ominaisuudet. Esimerkiksi ikä, sukupuoli, sosiaalinen asema, etninen tausta, henkilön päihteiden käyttö sekä sen riskit voivat vaikuttaa suojaavien tekijöiden ja riskitekijöiden muodostumiseen (mt., 28). Yksilötason lisäksi päihdehaitoilta suojaavia ja niille altistavia tekijöitä voidaan tarkastella myös lähisuhteiden, paikallisyhteisön ja yhteiskunnan tasoilla (mt., 28-32). Ennaltaehkäisevää päihdetyötä tehdään näillä kaikilla toimintatasoilla, ja jokaisella tasolla on oma näkökulmansa työhön.

Yksilötasolla geneettiset tekijät, temperamentti, varhaiset päihdekokeilut, käytöshäiriöt ja puutteet elämäntilanteen hallinnassa voivat lisätä riskejä päihteiden käyttöön. Lisäksi riskit lisääntyvät, jos henkilö kokee elämässään mielenterveyteen liittyviä haasteita. (Mt., 32.) Erilaiset henkilökohtaiset ominaisuudet voivat osoittautua myös suojaaviksi tekijöiksi, jotka tasapainottavat riskitekijöiden vaikutusta. Tasainen temperamentti, ujous, varovaisuus sekä sosiaalinen ja emotionaalinen kyvykkyys ovat päihteiden käytöltä suojaavia henkilökohtaisia ominaisuuksia (mt., 32). Tarkasteltaessa suojaavia tekijöitä ja riskitekijöitä yksilötasolla, on kuitenkin hyvä välttää yleistämistä. Jokainen ihminen on oma yksilönsä ja riskitekijöiden omaaminen ei välttämättä tarkoita automaattisesti päihteiden tai rahapelien riskikäyttöä.

Yksilön elämään vaikuttavat kaikki ympärillä toimivat ihmiset. Lähisuhteiden vaikutus jatkuu läpi elämän. Tämä on hyvä huomioida myös ennaltaehkäisevässä työssä. Nuoren elämässä keskeisiä vaikuttavia lähisuhteita ovat perhe ja ystävät. Varhaislapsuudessa etenkin perheen merkitys korostuu, sillä suojaavat tekijät muodostuvat tuolloin perheen sisällä. Varhaislapsuuden kannalta suojaavia tekijöitä ovat hyvä huolenpito, riittävä ravinto ja turva sekä kannustus oppimisessa ja kehittämisessä. Puutteet näissä asioissa voivat muodostua mahdollisiksi riskitekijöiksi ja sitä kautta altistaa päihteiden käyttöön tulevaisuudessa. (Mt., 31.)

Perheen merkitys suojaavien tekijöiden muodostumisessa jatkuu edelleen myös kouluiässä ja nuoruudessa. Tässä ikävaiheessa vanhempien ja nuoren väliset ristiriidat, vanhempien esimerkki tai suhtautuminen päihteiden käyttöön sekä perheiden päihdeongelmat altistavat nuorta riskikäyttäytymiselle (mt., 31). Omalla toiminnallaan vanhemmat voivat vaikuttaa suojaavien tekijöiden muodostumiseen. Perhesuhteiden läheisyys, vanhempien esimerkki ja tietoisuus päihteisiin liittyen sekä aikuisen ja lapsen välinen hyvä vuorovaikutussuhde suojaavat lasta tai nuorta päihdehaitoilta. Lisäksi myös vaikutusvalta lapsen tai nuoren tekemisiin sekä selkeät odotukset ja säännöt muodostavat suojaavia tekijöitä. (Mt., 31.) Kouluiässä ja nuoruudessa riskejä ja suojaavia tekijöitä muodostuu perheen lisäksi myös ystäväpiirin kautta. Ystäväpiirin ihannoiva suhtautuminen päihteiden käyttöön, kavereiden epäsosiaalinen käyttäytyminen sekä heidän runsas päihteiden käyttö lisäävät riskitekijöitä nuoren tai lapsen elämässä (mt., 31).

Paikallisyhteisötasolla suojaavat tekijät muodostuvat lähipiiriä laajemmissa toimintaympäristöissä. Kodin ja ystävien lisäksi aikaa vietetään paljon esimerkiksi kouluissa ja harrastuksissa. Etenkin kouluympäristöt ovat paikallisympäristöjä, joissa lapset ja nuoret viettävät huomattavan osan ajastaan. Tästä syystä ehkäisevää työtä kannattaa kohdentaa myös erilaisiin kasvatusympäristöihin. Koulussa pärjääminen, tunnustuksen saaminen opiskelemisesta ja kiinnostuneisuus koulutyötä kohtaan ovat päihdehaitoilta suojaavia tekijöitä (mt., 30). Kasvattajat ja vanhemmat voivat molemmat tukea lasta tai nuorta tämän koulunkäynnin aikana riskien muodostumisen vähentämiseksi. Oppimisympäristöissä näitä riskejä voivat aiheuttaa huono koulumenestys, koulunkäynnin keskeyttäminen ja matalalle tasolle jäänyt kouluttautuminen. Samassa ympäristössä suojaavia tekijöitä voidaan vahvistaa lisäämällä oppilaiden tietoisuutta ja ymmärrystä päihdeilmiöstä. (Mt.,30) Kouluympäristön lisäksi ehkäisevää työtä voidaan suunnata myös erilaisiin vapaa-ajan toimintoihin ja harrastusympäristöihin. Erilaisissa yhteisöissä toteutetut yhteiset aktiviteetit ja osallistuvuuden palkitsevuus ovat paikallisyhteisötason suojaavia tekijöitä (mt., 30).

Yhteiskunnallisella tasolla päihdehaittojen muodostumiseen pyritään vaikuttamaan valtakunnallisesti eri toimenpiteillä. Päihteiden käyttöön vaikutetaan laillisten päihteiden verotuksella, laittomien päihteiden kontrolloimisella, erilaisilla toimintapolitiikoilla ja strategioilla sekä terveys-, sosiaali-, koulutus-, ja nuorisopolitiikalla (mt., 28). Lainsäädäntö on yksi vaikuttamisen keinoista. Haittojen ehkäisyyn vaikuttavia lakeja ovat muun muassa laillisten päihteiden hintoihin vaikuttavat verolait, laillisten päihteiden saatavuutta sääntelevät lait, anniskelulait, sekä huumausaineiden käyttöön ja saatavuuteen vaikuttavat lait (mt.,28). Valtakunnallisten toimien

toteuttaminen jatkuu myös alueellisella ja kunnallisella tasolla, joilla on vastuu ehkäisevän työn toteuttamisesta. Alueellinen ja kunnallinen politiikka toimii päihdehaittojen ehkäisyä tukena ja päättäjillä on mahdollisuus vaikuttaa myös ehkäisevän työn toteuttamiseen. (mt.,29.) Yhteiskunnallisella tasolla myös kansainvälisillä päätöksillä on vaikutusta Suomessa tapahtuvaan päihdehaittojen ehkäisytyöhön. Kansainväliset laillisten päihteiden asemaa ja kauppaa tai huumausaineiden kontrollia koskevat sopimukset vaikuttavat sääntelyyn myös Suomessa (mt., 28).



Kuva 2 Suojaavien tekijöiden muodostumista voidaan tarkastella neljän eri toimintatason kautta (Stakes 2006, 28-32).

4 KEHITTÄMISEN MENETELMÄT

Opinnäytetyöni tutkimuksen aineistonkeruussa olen käyttänyt kahta eri laadullisen tutkimuksen menetelmää. Valitsin aineistonkeruumenetelmiksi puolistrukturoidun teemahaastattelun ja ryhmäkeskustelun. Keräsin aineistoa sekä toimintaryhmien ohjaajilta että ryhmiin osallistuneilta nuorilta. Teemahaastattelumenetelmää käytin ohjaajien kanssa ja nuorten ryhmissä hyödynsin ryhmäkeskustelumenetelmää.

4.1 Ryhmäkeskustelut

Ryhmäkeskustelun ideana on koota fokusryhmä, joka kokoontuu yhteen keskustelemaan ja käsittelemään jotain tiettyä ennalta määriteltyä aihealuetta (Pietilä 2017, 88). Ryhmäkeskustelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, koska ajattelin sen olevan nuorille helppo ja luonteva tapa lähestyä aihealuetta. Nuoret olivat jo tottuneet keskustelemaan yhdessä toimintaryhmien tapaamisissa. Aineistoa kerättiin toimintaryhmien nuorilta, koska heillä oli omakohtaista kokemusta toimintaryhmistä ja niiden toiminnasta. Kokemuspohjan kautta ajattelin heillä olevan toiminnan kehittämisen ja ohjaajan oppaan teon kannalta arvokkaita huomioita, kehittämisehdotuksia ja näkemyksiä.

Ryhmäkeskustelut järjestettiin erikseen sekä tyttöjen että poikien toimintaryhmille. Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää nuorten ajatuksia ennaltaehkäisevään työhön ja nuorten toimintaryhmien toimintaan liittyen. Ryhmäkeskustelun tueksi olin laatinut keskeisiä teemoja käsittelevän kysymyspatteriston. Kysymykset käsitelivät nuorten toimintaryhmien toimintaa, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisemistä, Hadiya-hankkeessa käytettyjä ehkäisevän työn menetelmiä, päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavia tekijöitä ja nuorten osallistumista toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Kysymykset esitettiin diasarjana keskustelutilaisuuden yhteydessä. Tällä varmistin sen, että keskustelu pysyi aihealueen ympärillä ja keskustelijat pystyivät seuraamaan keskustelun kulkua näytöltä. Ryhmäkeskustelutilanteissa käytetyt diat löytyvät tämän opinnäytetyön liitteistä (Liite 1).

Ryhmäkeskustelut toteutettiin syksyllä 2021 toimintaryhmien kokoontumispaikoissa. Poikien ryhmässä osallistujia oli seitsemän ja keskustelun pituus oli yhteensä 43 minuuttia. Tyttöjen ryhmän keskusteluun osallistui kahdeksan henkilöä ja keskustelu kesti 1h15min. Ryhmäkeskusteluun osallistuminen ja puheenvuorojen käyttäminen oli vapaaehtoista. Osa keskusteli-

joista tuli paikalle myöhässä ja osa lähti tilaisuudesta kesken kaiken pois. Toimin itse ryhmäkeskustelujen vetäjänä yhdessä ryhmien ohjaajien kanssa. Keskustelutilaisuudesta tiedotettiin whatsapp- sovelluksen välityksellä hyvissä ajoin ennen tilaisuuden järjestämistä.

Tilaisuuden yhteydessä nauhoitin ryhmäkeskustelun myöhempää litterointia varten. Litterointi tarkoittaa nauhoitetun aineiston muuntamista tekstiksi (Ruusuvuori 2010, 356). Omassa litterointiprosessissa jätin pois yksityiskohdat, kuten puheenvuorojen tauot, äännähdykset ja eleet. Litterointiprosessin tarkkuuteen vaikuttaa tutkimusongelma, ja mikäli kiinnostus kohdistuu haastattelussa ilmi tuleviin asiasisältöihin, yksityiskohtainen litterointi ei ole tarpeen (mt., 356). Nuorten ryhmäkeskustelujen sisällössä oleellista oli käsiteltävät teemat ja nuorten näkemykset asioista. Tästä syystä en toteuttanut litterointia yksityiskohtaisesti.

Litteroinnin yhteydessä anonymisoin aineiston kokonaisuudessaan. Anonymisoinnissa aineistosta poistetaan kaikki tunnistetiedot, jotka eivät ole aineiston analyysin kannalta olennaisia (Kuula & Tiitinen 2010, 379). Poistin aineistosta puheenvuoroissa esiintyneet nimet, erityisen henkilökohtaiset kokemukset, paikannimet ja kaikki mistä keskusteluun osallistujan olisi voinut mielestäni tunnistaa. Tämän lisäksi poistin myös puheenvuorot, joissa ei mielestäni käsitelty tutkimuksen teemoihin liittyviä asioita. Aineistoissa viitataan keskustelijoihin vain termillä ”keskusteluun osallistuja”, enkä yksilöi heitä tämän enempää. Aineiston anonymisoinnilla halusin suojata toimintaryhmien nuorten yksityisyyttä, eivätkä henkilötiedot olleet tutkimuksen toteuttamisen kannalta oleellisia.

Litterointiprosessin jälkeen kävin kerätyn aineiston läpi useaan otteeseen. Huolellisen perehtymisen jälkeen analysoin tekstin sisällönanalyysimenetelmällä. Sisällönanalyysissa aineistosta tunnistetaan eri merkityksiä ja niitä kuvaillaan sanallisesti aineiston analyysissä (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 137). Sisällönanalyysin tukena käytin teemoittelua, jotta löytäisin parhaiten aineiston kannalta keskeiset asiasisällöt. Teemoittelussa aineisto pilkotaan ja luokitellaan eri aihealueiden mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 79). Esiin nostamani aihealueet ja teemat valitsin sen perusteella, miten usein ne toistuivat nuorten käyttämissä puheenvuoroissa. Tämän lisäksi kiinnitin huomiota siihen, mitkä olivat niitä keskeisiä teemoja, joiden ympärille nuorten keskustelu rakentui. Koodasin aineistoin värikynillä, jolloin esiin nousevat teemat oli helpompi eritellä ja myöhemmin jaotella analyysin pääteemoiksi.

Ryhmäkeskusteluista saadun aineiston analyysissa jätin pois teemat, jotka eivät olleet tutkimuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisiä. Laadullisessa analyysissä keskitytään

teoreettisen viitekehyksen ja kysymyksenasettelun kannalta olennaisiin asioihin (Alasuutari 2011,31). Aineiston analyysissä nostin esille ehkäisevään työhön ja nuorten toimintaryhmien toimintaan olennaisesti liittyviä asioita, jotka tuottivat aiheesta jotain uutta ja ajankohtaista tietoa.

4.2 Puolistrukturoidut teemahaastattelut

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytin opinnäytetyössäni puolistrukturoituja teemahaastatteluita. Haastattelut voidaan jakaa avoimuuden perusteella kolmeen eri kategoriaan: strukturoituun, puolistrukturoituun ja strukturoimattomiin. Haastattelutyyppejä määrittää sen mukaan, miten tarkkaan kysymykset on muotoiltu ja kuinka iso rooli haastattelijalla on haastattelutilanteessa. (Eskola, Lähti & Vastamäki 2018,25.) Laadin ryhmänohjaajien haastattelukysymykset nuorten ryhmäkeskusteluissa käytetyn rungon pohjalta. Lisäisin haastattelurunkoon myös täsmäntäviä lisäkysymyksiä. Kysymysrungosta huolimatta haastattelutilanne oli avoin ja kysymysten järjestys saattoi vaihdella. Haastattelussa käytetty kysymyspatteristo löytyy opinnäytetyön liitteistä (Liite 2).

Teemahaastattelumenetelmässä haastattelijalla on tiedossa ennakkoon mietityt teemat ja aihealueet, joita haastattelussa tullaan käsittelemään (mt., 25). Teemat ja aihealueet olivat molemmissa tutkimusmenetelmissäni samoja, koska koin tärkeänä saada selville kummankin osapuolen näkemykset käsiteltäviin asioihin liittyen. Näin koin saavani mahdollisimman laajan näköalan tutkimaani aihealueeseen.

Teemahaastattelujen tavoitteena oli saada selville ryhmänvetäjien näkökulmat nuorten toimintaryhmien toimintaan ja ennaltaehkäisevän työn toteutukseen liittyen. Tutkimuksessa halusin kerätä aineistoa ryhmänohjaajilta, koska koin heillä olevan erityistä asiantuntemusta ja osaamista ehkäisevän työn kentällä toimimisesta. Heillä oli myös kokemusta nuorten ryhmien vetämisestä, ja ajattelin ohjaajien näkemyksistä olevan hyötyä ohjaajan oppaan laatimisessa. Teemahaastattelu valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi, koska sen kautta sai parhaiten kerättyä juuri tiettyihin teemoihin keskittynyttä aineistoa. Puolistrukturoitu haastattelu mahdollisti myös sen, että haastattelu ei ollut liian rajattu, vaan ohjaajat saivat hieman vapaammin esittää omia näkemyksiään ja ideoitaan.

Haastattelut toteutettiin Teamsin välityksellä. Haastattelin aineistoa kerätessäni yhteensä kahta ryhmänvetäjää. Olin henkilökohtaisesti pyytänyt haastateltavia haastatteluun sähköpostin välityksellä hyvissä ajoin ennen haastattelujen toteuttamista. Ohjaajat haastateltiin erikseen saman päivän aikana ja materiaalia kertyi yhteensä 48 minuutin verran. Haastattelujen jälkeen litteroin nauhoitteet. Kerätyssä aineistossa oleellista oli asiasisältö, joten litteroinnin tarkkuus ei ollut yksityiskohtainen. Ryhmäohjaajien haastattelut anonymisoitiin litteroinnin yhteydessä, jotta haastateltuja ei voida tunnistaa aineiston perusteella. Poistin aineistosta siinä esiintyneet nimet, paikat ja muut tekijät, joista haastateltavan olisi voinut tunnistaa. Aineistossa viitataan haastateltaviin termeillä ”haastateltava 1” ja ”haastateltava 2”. Henkilötiedot eivät olleet oleellisia tutkimuksen toteuttamisen kannalta, joten niitä ei kerätty.

Teemahaastattelujen analyysin suoritin samaan tapaan kuin ryhmäkeskustelujen analyysin. Luin haastatteluista kertyneen aineiston useampaan kertaan läpi, jonka jälkeen ryhdyin tulkitsemaan sisältöä sisällönanalyysin avulla. Kuten ryhmäkeskusteluissa, myös teemahaastatteluiden analyysivaiheessa luokittelin aineiston aluksi esiin nousseiden teemojen mukaisesti. Haastateltavia oli vain kaksi kappaletta, joten teemojen määrällisen esiintyvyyden sijasta päätin nostaa esille asioita, joita haastateltavat itse painottivat puheenvuoroissaan eniten. Tämän lisäksi huomioin myös puheenvuoroissa esiintyneet yhtäläisyydet ja samankaltaisuudet. Ryhmäkeskustelujen analyysin tapaan erittelin myös haastattelujen aineiston värikynien avulla eri alaluokkiin ja lopuksi tutkimuksen pääteemoiksi. Olennaista analyysivaiheessa oli ohjaajien omat kokemukset ohjaustyöstä ja ehkäisevän työn toteuttamisesta. Painotin analyysissäni myös tutkimuksen tavoitteiden kannalta oleellisimpia asioita, jotka toivat mielestäni merkittävää lisätietoa tutkittavaan ilmiöön liittyen.

5 RYHMÄKESKUSTELUJEN TULOKSET

Nuorten ryhmäkeskusteluissa keskustelu oli paikoitellen vilkasta ja nuoret käyttivät puheen- vuoroja runsaasti. Ryhmäkeskusteluista kertyi paljon materiaalia tulkittavaksi. Aineiston analyysin kautta saavutettiin uutta ja ajankohtaista tietoa nuorten ajatuksista ehkäisevään työhön ja nuorten toimintaryhmien toimintaan liittyen. Ryhmäkeskustelujen analyysissä viitataan keskusteluun osallistuneisiin koodeilla TRO eli tyttöjen ryhmän osallistuja ja PRO eli poikien ryhmän osallistuja.

5.1 Toimintaryhmien kautta lisää tietämystä ja yhteisöllisyyttä

Yhteisöllisyyden ja paikallisyhteisöissä toimimisen merkitys on yleisesti koettu merkittävänä tekijänä ehkäisevässä työssä. Erilaisissa yhteisöissä tapahtuvat toiminnot ja osallistumisen kautta syntynyt palkitsevuuden tunne muodostavat päihdehaitoilta suojaavia tekijöitä. (Stakes 2006, 30.) Yhteisöllisyyden ja paikallisyhteisöjen merkitys korostui myös, kun nuorten ryhmät kokoontuivat keskustelemaan toimintaryhmien merkityksestä. Enemmistö keskusteluun osallistuneista nuorista koki nuorten toimintaryhmät hyväksi ehkäisevän työn menetelmäksi. Tiedon saaminen päihde- ja rahapelihaitoista sekä kavereiden tapaaminen koettiin toiminnan kannalta tärkeiksi asioiksi.

Tyttöjen ryhmässä toistuvana teemana ilmeni sosiaalinen kanssakäyminen pienessä ryhmässä. Tämän lisäksi osa keskustelijoista toi esille tarpeen omalle päihdeettömälle yhteisölle, jossa voitiin viettää aikaa muiden samanhenkisten ihmisten kanssa. Tämä koettiin myös päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavana tekijänä.

Joo just sillei, että ku me ollaan täällä kaikki yhdessä, niin et meillä ei oo mitenkään haittaa tai mitään syytä miks me jouduttais johonkin päihdeongelmiin tai jotain. Kun me ollaan tällaisessa ryhmässä tai ylipäätään (TRO).

Nii, ja meistä tulee läheisempi. Ni sit meistä tulis niiku yks oma ryhmä, jossa me tiedetään näistä asioista, ja et ei käytetä päihdeitä ja sillei. (TRO).

Ehkäisevässä päihdetyössä pyritään kasvatuksen ja opetuksen kautta lisäämään nuorten tietoja ja taitoja, joiden myötä nuoret saavat valmiuksia elää terveellistä ja päihdeöntä elämää (Ulvinen 2010, 18). Tämä tavoite nousi esille myös poikien ryhmäkeskusteluissa. Osa ryhmäkeskusteluun osallistuneista nuorista koki toimintaryhmien ehkäisevän päihde- ja rahapelihaittoja,

koska ryhmissä käytyjen keskustelujen kautta oli mahdollista saada lisätietoa aihealueeseen liittyen.

Koska niistä puhutaan. Niin sitte ne varmasti miettii sitä ne nuoret (PRO)

Käydään läpi näit asioita koko ajan ja sit me saadaan enemmän tietoo koko ajan (PRO).

5.2 Vanhempien ryhmät kurkistusikkunoina nuorten elämään

Ennaltaehkäisevässä työssä kohderyhmänä oleviin nuoriin voi vaikuttaa myös välillisen kohderyhmän kuten vanhempien kautta (Soikkeli & Warsell 2013,23). Ryhmäkeskusteluissa enemmistö nuorista koki, että nuorten ryhmien ohella järjestettävät vanhempien ryhmät olivat hyvä tapa toteuttaa ennaltaehkäisevää työtä. Keskustelutilaisuudessa ilmeni myös, että osalle nuorista oli tärkeää, että vanhempia valistettiin siitä, millaista nuorten elämä nykyään on. Nuoret tiedostivat, että vanhempien oma nuoruus oli saattanut olla hyvin erilainen. Tiedon lisäämisen kautta vanhempien olisi helpompi keskustella nuorten elämään liittyvistä asioista nuorten kanssa. Vanhempien ryhmät voisivat toimia ikään kuin kurkistusikkunoina nuorten elämään. Tällä saattaisi olla myös ehkäisevää vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen.

Ku sit neki tietäis, et minkälaista se on ja sit ne vois kertoa lapsillensa et ei kannata. Niinku et vois myös jutella perheen kanssa (PRO).

Että onko koulutuksesta hyötyä ja et minkälaista? Mä vastaan tähän, että on. Jos ne käy tääl asiat läpi ja niillä on omia lapsia, ni ne ymmärtää paremmin erilaisii tilanteita. Ja ne pystyy seuraa niitten lapsia paremmin (PRO).

No kun meillähän on eri nuoruus kuin niillä ja nyt ne saa tietää lisätietoo siellä (TRO)

Mun mielestä ainaki se on hyvä, että vanhemmatkin tietää mitä nykynuoret tekee, koska vanhemmat on vähä vanhoi. Niin niitten nuoruus ja mejän nuoruus on vähän eri. Et se ois ky ainaski vanhemmille hyvä ja sitten ne opettais myös lisää lapsii. Et ne tietää mitä nykynuoret tekee ja et ne vois kertoa niille asioita, mitkä on huonoja ja tällei (TRO).

Tämän lisäksi poikien ryhmässä käytiin keskustelua kielikysymyksestä. Osa keskusteluun osallistujista koki, että oli erityisen tärkeää antaa vanhemmille tietoa nuorten asioista heidän omalla äidinkielellään. Keskustelijoiden mukaan omalla äidinkielellä annetut tiedot ja taidot auttaisivat vanhempia ymmärtämään paremmin käsiteltäviä asioita.

Mä en tiedä näitten vanhempia, mut mun vanhemmat ei osaa kunnolla suomea. Et ainaku se kuulee jotain päihteistä, niin se ei ymmärrä kaikkee mitä se kuulee. Ni ois hyvä, että olis somaliks tommonen, et selitettäis vanhemmillekki sitä mitä täällä tapahtuu ja mitä me tehhä täällä. Tai puhutaan ylipäätään päihteistä omalla äidin-kielellä, ni se ois helpompaa ymmärtää (PRO).

Toi oli kuule erittäin hyvä vastaus. Olin just sanomas samaa, ku vanhemmat ei ymmärrä sitä suomen kieltä, ni niille ois hyvä jotenki selittää (PRO).

5.3 Päihde- ja rahapelihaitat puheeksi myös kotona

Enemmistö ryhmäkeskusteluun osallistuneista nuorista koki, että päihteistä ja rahapeleistä tulisi puhua enemmän myös kotona. Nuoret kaipasivat vanhempien kanssa käytävää keskustelua sekä vanhemmilta saatua tietoa. Tämä sama johtopäätös on tehty myös aikaisemmissa tutkimuksissa, joissa ilmeni, että monikulttuurisissa perheissä kasvaneet nuoret kaipasivat lisää päihdekeskustelua vanhempien kanssa (Kataja, Pirskanen & Simonen 2016, 101). Osa keskustelijoista myös koki, että vanhempien kanssa käyty keskustelu voisi ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä ja rahapelaamista.

Mitä enemmän puhuu, sitä enemmän tsäänssei ehkäistä et se nuori ei tee sitä. Siin on mun mielipide, että mun mielestä noi vanhemmat ei puhu riittävästi (PRO).

No et otettais puheeksi ja kerrotais sillei simppelisti, että miksi se vaurioittaa ja mitä siinä on haittoja (TRO).

Yksi ehkäisevän päihdetyön yleisistä tavoitteista on päihdeilmiön ymmärryksen lisääminen (Stakes 2006, 9). Tyttöjen ryhmissä esiin nousi erityisesti faktatiedon ja perusteluiden saamisen tärkeys. Osa keskustelijoista toivoi saavansa vanhemmilta tarkempia perusteluita päihteiden käytön tai rahapelaamisen kieltämiseen. Osa osallistujista koki, että pelkkä kieltäminen ei riitä päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisyssä. Nuoret toivoivat saavansa vanhemmilta lisää tietoa päihteiden ja rahapelaamisen haitallisuudesta ja siitä miksi näitä asioita haluttiin ehkäistä.

Ei vaan niin, että se on haram ja se oli siinä. Vaan kertoa esimerkiksi, että se on huonoo sun keuhkoille. Kertoo miten se vaurioittaa. Mä ainakin toivoisin vanhemmilta, että ne kertois mitä haittaa siitä on ja mitä kaikkee huonoo se on (TRO).

Ne kyl sanoo, että se ei ole hyvä juttu. Mutta siihen pitäisi kyllä olla syykin, että ne osais vähän kertoa enemmän ja tarkemmin, että miksi ei saa käyttää päihteitä (TRO)

Ei oteta ainakaan paljoa puheeksi tota, koska se on niitten mielestä just simppeliä, että ne on kerran sanonu sen ja sit se pitää paikkansa. Mut sillä pitäis olla kans jotain syytä, että miksi ei pitäis ja mitä siinä on haitallista ylipäätänsä (TRO)

5.4 Sosiaalisten tekijöiden ja mielekkään tekemisen merkitys

Ryhmäkeskusteluissa keskusteltiin siitä, mitkä tekijät voisivat ehkäistä Hadiya-nuorten päihteiden käyttöä ja rahapelaamista. Tyttöjen ja poikien ryhmissä keskusteluissa korostuivat eri asiat. Tyttöjen ryhmässä esiin nousi erityisesti sosiaalisen ympäristön vaikutus päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen. Poikien ryhmässä taas korostettiin mielekkään tekemisen merkitystä ehkäisevänä tekijänä.

Eryteisesti aikuisten ja kavereiden rooli korostui tyttöjen ryhmäkeskustelun puheenvuoroissa. Kaveripiiriin ja aikuisten antaman esimerkin katsottiin vaikuttavan nuorten riskikäyttäytymiseen. Tämä on tunnustettu tosiasia myös alan kirjallisuudessa. Ystäväpiiriin suhtautuminen päihteisiin ja kavereiden kautta saatu esimerkki päihteiden käyttöön lisäävät riskitekijöitä nuorilla. (Stakes 2006, 31.) Osa ryhmäkeskusteluun osallistuneista nuorista koki, että päihteitä käyttäviä tai rahapelaavia kavereita tulisi vältellä. Muutama nuorista toivoi myös, että aikuiset eivät välittäisi päihteitä tai rahapelejä nuorille.

No just et vois vältellä niitä kavereita, ketkä tekee tollasta. Ja kertoo niille. Ja myös niiltä keneltä ne ostaa, että kertois niille että ei saa antaa alaikäisille kaikkii päihteitä (TRO)

Jotkut lapset käyttää niitä päihteitä just sen takia, että joku sen kaveri tai joku sen läheinen tekee. Ja se on sen mielestä hyvä, mut ne ei heti ymmärrä että se on huonoo keholle ja ylipäättään (TRO).

No esimerkiksi, jos nuoret saa joltain aikuisilta päihteitä. Niin, että jotenkin sanois niille aikuisille, että ei. Mä tiedän, että se on kiellettyä, mutta että vanhemmillekin opetettais ettei ne antais nuorille päihteitä (TRO).

Yksi rahapelihaittojen ehkäisytyön periaatteista on järjestää korvaavaa toimintaa mahdollisen pelaamisen tilalle (Silvennoinen ym. 2016, 67). Kun nuorella on jotain mielekästä tekemistä, rahapeliin houkutus ei tunnu niin suurelta. Päihteiden ehkäisytyössä pätee samat periaatteet. Kun nuorella on harrastuksia, mahdollisuuksia luovaan toimintaan ja päihteettömiä yhteisöjä elämässään, riskit päihteiden käyttöön pienenevät (Nuorten mielenterveystalo 2022). Poikien ryhmäkeskustelussa tuotiin esille samankaltaisia näkökulmia. Keskustelijat näkivät tekemisen

puutteen altistavana tekijänä päihteen käytölle ja rahapelaamiselle. Osa ryhmäkeskusteluun osallistujista koki, että tylsyys lisäsi riskiä kokeilla pähteitä ja rahapelejä.

Ainaki hankkii tekemistä (PRO)

Tai sit antaa niille nuorille vähä muuta ajateltavaa (PRO)

Joo, niinku tekemistä, pläänejä, just tollasii. (PRO)

Et niiden ei tarvi olla sillei; ”Mulla on tylsää, nyt mä kokeilen tätä juttuu (PRO).

Nuorten keskusteluissa pohdittiin paljon erilaisia päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavia tekijöitä. Edellä mainittujen teemojen lisäksi keskusteluissa mainittiin suojaavina tekijöinä monet arkiset asiat. Nuoret nostivat suojaaviksi tekijöiksi muun muassa: harrastukset, koulun, vanhempien tuen, uskonnon, liikunnan, nuorisotalot, kerhotoiminnan ja päihteen käyttöön sekä rahapelaamiseen liittyvän valvonnan.

5.5 Nuorten osallistuminen lisää ehkäisevän työn onnistumista

Kaikki ryhmäkeskusteluun osallistuneet nuoret kokivat, että nuoria tulisi kuulla enemmän ehkäisevän työn suunnittelussa ja toteutuksessa. Nuorten mielipiteet ja tietämys asioista koettiin oleellisena asiana työn toteuttamisen kannalta. Osa nuorista ajatteli, että ehkäisevän työn toteuttaminen onnistuisi ammattilaisilta paremmin, mikäli heillä olisi tietoa nuorten ajatuksista ja näkemyksistä ehkäisevään työhön liittyen. Ehkäisevän työn vaikuttavuutta pystytäänkin lisäämään ottamalla kohderyhmä mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen (Soikkeli & Warsell 2013, 38).

Se on hyvä, että me otetaan nuoret mukaan, koska nehan on ne, jotka käyttää [pähteitä tai rahapelejä]. Ja jos me puhutaan nuorista, niin olis hyvä just kysyy niiltä nuorilta niitten mielipidettä ja kuunnella niitä. Ja myös ne, jotka kuuntelee niitä, ni ottaa niit asioita ylös (TRO).

Sitä paremmin te pystytte auttamaan meitä, jos mejän näkemys tulee enemmän esille (PRO).

5.6 Menetelmien kautta opittiin uutta, avattiin keskustelua ja koettiin samaistumisen tunteita.

Nuorten parissa tehtävää ehkäisevää työtä voidaan toteuttaa useilla erilaisilla menetelmillä. Menetelmä voidaan valita esimerkiksi sen perusteella, kuinka mielekäs kyseinen menetelmä on nuorille. (Normann ym. 2018, 16.) Koen itse, että toiminnan mielekkyys on tärkeä peruste sopivan menetelmän löytämiselle. Myös Hadiya-hankkeen työntekijät halusivat tietää mitä nuoret ajattelivat hankkeessa kehitetyistä menetelmistä. Tämän johdosta halusin tutkimuksessani kartoittaa Hadiya-hankkeessa käytettävien menetelmien mielekkyyttä ja toimivuutta nuorten ryhmissä.

Hadiya-hankkeessa käytetyt ehkäisevän työn menetelmät herättivät runsasta keskustelua kummassakin keskusteluryhmässä. Erityisesti Leyla ja Ali-tarinat koettiin toimivana menetelmänä sekä poikien että tyttöjen ryhmissä. Enemmistön mielestä Leyla ja Ali-tarinat olivat toimiva menetelmä, koska tarinat olivat samaistuttavia ja todentuntuisia. Useat osallistujat kommentoivat, että tarinoissa esiintyneet tilanteet olisivat voineen tapahtua heidän omassa elämässään.

Tollasia juttuja käy elämässä, aika faktatarinoita (PRO).

Se oli ihan niiku ne ois tapahtunut just jollekki meistä tai jollekki mejän kaverille (PRO).

Toi on ihan superhyvä idea [tarinoiden käyttö], koska noit asioita tapahtuu tälläkin hetkellä varmaan ihmisten elämässä. Ja sillei, et ne [nuoret] pystyy samaistuu siihen, et ne tietää miten käyttäytyy ja oppii siit uusia asioita (TRO)

Tyttöjen ryhmässä enemmistö osallistujista koki myös, että tarinat olivat luonteva tapa käsitellä aihealuetta. Perusteluissa syiksi ilmeni muun muassa se, että tarinoiden kuunteleminen oli monelle tuttua lapsuudesta. Tästä syystä tarinat tuntuivat helposti lähestyttävältä tavalta käsitellä päihteisiin ja rahapelaamiseen liittyviä asioita. Moni osallistuja jakoi kokemuksiaan tarinoiden kautta oppimisesta.

Asiat on helpompi kertoa just tollei tarinamuodossa, ku puhuu tälle suoraa. Ku voi olla just, että unohtaa sanoo ne tärkeimmät asiat, että ne ei tuu heti mieleen. Ja must toi tarina juttu on parempi, koska mulleikki on kerrottu tarinoita kuten satuja. Mä oon oppinu niiden avulla asioita (TRO)

Ehkäisevän työn menetelmien avulla pyritään saamaan aikaan vuoropuhelua, jonka kautta tietämys ja erilaiset näkökulmat käsiteltävään aihealueeseen liittyen lisääntyisivät nuorilla (Normann ym. 2018, 16). Tämä tavoite nousi esiin, kun ryhmissä keskusteltiin Hadiya-hankkeen kehittämistä keskustelukorteista. Tyttöjen ja poikien ryhmissä keskustelukortit koettiin pääosin hyvänä menetelmänä. Kortit koettiin toimiviksi koska niiden avulla oli helpompi keskustella vaikeistakin asioista. Osa keskustelijoista perusteli tätä sillä, että kortit toimivat osallistujien mielestä eräänlaisena keskustelun herättäjänä.

Joo. Noi kysymykset on hyviä. Esimerkiksi jos sä oot jossain ryhmässä ja ne tyypit ei keksi hyviä kysymyksiä, tai jotkut on ujoja, niin noi kysymykset auttaa niitä puhumaan (TRO).

Jos me nyt tultais tänne puhumaan vaan, ni se ois vähä vaikeeta puhuu jostain asioista. Esimerkiksi ei vaa niiku tuu mielee, mut nää kortit aloittaa sen keskusteluaiheen (PRO).

Tyttöjen ryhmässä esiin nousi näkemyksiä siitä, että kortit toivat myös lisää ymmärrystä ja tietämystä päihde- ja rahapelihaittoihin liittyen. Osa keskustelijoista koki, että korttien avulla syntyneen keskustelun kautta oli helppoa oppia uusia asioita päihde- ja rahapelihaitoista.

Toi on hyvä [keskustelukorteista]. Me opitaan uusia asioita ja sit ku me keskustellaan siitä asista, niin kaikki oppii uusia asioita (TRO)

Mun mielestä se on ainaski hyvä [keskustelukorteista]. Sä opit niistä jotain uutta, esimerkiksi toi energiajuoma. Jotkut juo, jotkut ei. Ja ne ketkä juo paljon, niin ne saa tietää mitä haittoi siitä on (TRO).

Kolmas Hadiya-hankkeen nuorten toimintaryhmissä käytetty menetelmä on toimintarahalla toteutettavat projektit. Projektit saivat kiitosta lähes kaikilta ryhmäkeskusteluihin osallistuneilta nuorilta. Osa osallistujista koki myös, että projekteilla oli ennaltaehkäisevää vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen. Muutama nuori kertoi, että projektin parissa vietetty aika on pois mahdolliselta päihteiden käytöltä tai rahapelaamiselta.

Se aika mitä ne käyttäis päihteisiin, niin ne käyttää sen tohon projektiin. Et kaikki se aika mitä ne ois käyttäny siihen päihteisiin ja kaikkiin tollasiin, vois mennä tohon projektiin (TRO).

Joo koska ne saa muuta tekemistä sen päihdeasian tilalle (TRO).

Eks Hadiya oo just toi, et ne antaa enemmän tsäänsei nuorille, että ne nuoret ei tekis mitään tyhmii juttui. Niin, ku me ollaan toimintarahalla tehty kunnostusprojektiä, jolla me ollaan saatu kerhotilasta parempi. Ja me saadaa olla siellä nyt. Niin mun mielestä Hadiya on tehny sen duunin mitä ne haluaa (PRO).

Nuorilla oli myös paljon kehittämisideoita ja toiveita sen suhteen mitä toimintaryhmissä voisi tulevaisuudessa tehdä. Ryhmiin toivottiin muun muassa lisää liikuntaa, vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä, erilaisia aktiviteetteja, tulevaisuustaitojen opettelua ja kokemusasiantuntijoiden vierailuita.

6 TEEMAHAASTATTELUIJEN TULOKSET

Ryhmänohjaajien teemahaastatteluista kertyi runsaasti aineistoa. Haastatteluaineistossa näkökulma oli selkeästi keskittynyt nuorten ryhmien ohjaamiseen ja ohjaamisen onnistumisen kannalta tärkeisiin tekijöihin. Aineistoissa viitataan haastateltavien puheenvuoroihin koodeilla H1 eli haastateltava yksi sekä H2 eli haastateltava kaksi.

6.1 Keskustelua ja mukavaa tekemistä nuorten ryhmissä

Molemmat haastateltavat kokivat nuorten toimintaryhmät hyvänä ehkäisevän työn menetelmänä. Nuorten ryhmät koettiin erityisen tärkeiksi muun muassa siksi, että niiden myötä mahdollistettiin nuorten ja ryhmänohjaajien välillä käyty keskustelu. Teemahaastatteluun osallistuneet ryhmänohjaajat toivat puheenvuoroissaan ilmi, että vuorovaikutuksen kautta pystyttiin lisäämään nuorten tietämystä päihde- ja rahapelihaitoista. Tätä kautta toiminnalla koettiin olevan myös päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavaa vaikutusta.

Ajattelen, että se on erittäin tärkeää [nuorten ryhmistä]. Siinä mielessä, että nuoret saa siitä mahdollisuuden keskustella, kysyä ja saada tietoa näistä aiheista. Ja tämän pohjalta mä uskon, että sitten kun heillä on sitä tietotaitoa, ja asioista on keskusteltu jonkun aikuisen kanssa sekä mahdollisesti kumottu semmoiset disinformaatiot mitä joistakin asioista liikkuu, niin mä uskon, että se sit ehkäisee sitä mahdollisuutta, että nuoret ei ehkä ajautuisi sitten niin helposti ei joidenkin päihteiden pariin (H1).

Nuorten parissa tehtävässä päihdetyössä pyritään kasvatuksen keinoin antamaan nuorille tietoja ja taitoja, joiden kautta he saavat valmiuksia elää terveellistä ja päihteetöntä elämää (Ulvinen 2010, 18). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ehkäisevän työn tulisi olla pelkästään kasvatuksellisia keskusteluita päihteisiin tai rahapelaamiseen liittyen. Ryhmänohjaajien haastatteluista kävi ilmi, että keskustelun ja vuorovaikutuksen lisäksi nuorten ryhmissä tärkeää oli konkreettinen tekeminen. Esimerkiksi haastateltava 2 oli saanut nuorilta palautetta siitä, että ehkäisevän työn ohella tapahtunut mielekäs tekeminen ja erilaiset aktiviteetit olivat nuorille itsessään tärkeitä.

Mun mielestä nuoret, minun ryhmäni esimerkiksi, he tykkäävät meidän ryhmästä, koska siellä ei ole koko ajan vaan keskustelua tai puhumista. He haluavat myös tekemistä. He haluavat myös joskus vapaa-ajan tekemistä, esimerkiksi ulkona käymistä (H2)

6.2 Turvallisen tilan merkitys

Hadiya-hankkeen kohderyhmää ovat arabian- ja somalinkieliset nuoret. Haastatteluisa keskustelimme siitä, miten kohderyhmän voisi parhaiten ottaa huomioon nuorten ryhmien toiminnassa ja ohjauksessa. Haastateltavien puheenvuoroissa yhteneväisenä tekijänä nousi esiin turvallisuusteema. Haastateltava 1 nosti esiin sen, että ryhmätoiminnassa oli tärkeää luoda osallistujille turvallinen ilmapiiri, missä jokainen saisi vapaasti ilmaista omia ajatuksiaan ja mielipiteitään.

No ehkä suurin työkalu mitä meillä on, tämä on mun henkilökohtainen mielipide, on se että kaikilla saa olla mielipiteitä. Kaikki saa olla asioista jotakin mieltä. Kaikkien mielipiteet kuullaan. Se ei kuitenkaan tarkoita, että kaikkien mielipiteet on oikeita tai et ne on mitenkään faktaa. Mutta sitten kun jokainen kokee, että hän voi puhua suoraan, että mä ajattelen asioista näin, niin sitten me onnistutaan. Eli luodaan semmoinen turvallinen ilmapiiri missä kukaan ei koe että nyt sitten jos mä sanon jotain, niin sitten mulle nauretaan tai minulle sanotaan, että sä ihan höpöhöpö juttuja puhut (H1)

Turvallisuusteema tuli ilmi myös toisen haastateltavan puheenvuorossa. Haastateltava 2 korosti erityisesti turvallisen tilan merkitystä toimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa. Etenkin tyttöjen turvallisuuteen nähtiin olevan tarvetta, koska pelkästään tytöille tarkoitettua tilaa ja toimintaa oli ollut hankalaa löytää.

Esimerkiksi meillä tyttöjen ryhmässä, meillä on paljon muslimeita. Olemme huomanneet ongelman, että harvoin löytyy jotain paikkaa, missä tytöt voivat olla vapaasti ilman huivia, missä voi olla vapaasti ilman poikia tai miehiä (H2).

6.3 Vanhempainryhmistä tietoja ja taitoja päihde- ja rahapeliasioiden käsittelyyn

Ryhmänohjaajien haastatteluisa vanhempien kanssa tehty yhteistyö koettiin ehkäisevän työn toteuttamisessa tärkeänä. Molemmat haastateltavat kokivat, että yhteistyö vanhempien kanssa oli kannattavaa. Puheenvuoroista kävi ilmi, että vanhempien ryhmissä vanhemmat saivat ammattilaisilta tietoa ja taitoja koskien päihde- ja rahapelihaittojen käsittelyä nuorten kanssa. Vanhempaininfojen kautta saatu ymmärrys lisäsi haastateltavien mukaan keskustelua nuorten kanssa kotiolosuhteissa, ja tätä kautta sillä saattoi olla ehkäisevää vaikutusta nuorten päihteiden käyttöön ja rahapelaamiseen.

Oon näiden vanhempien ryhmien myötä oppinut, että vaikeistakin aiheista halutaan jutella, ja ne koskee kaikkia samalla lailla taustasta riippumatta. Ja vanhemmilla on tosi paljon halua oppia ja saada tietoa näistä asioista, samalla tavalla kuin nuorilla. He ehkä jossain määrin kaipaa semmoista faktatietoa asioista ja ymmärrystä, jotta he voi itse auttaa niitten nuoria (H1)

Jos vanhemmat tietävät, että tämä on mahdollista [päihteiden käyttö ja rahapelaaminen], ne alkavat puhua nuorten kanssa. Ne puhuvat, että päihteet ei ole hyvä juttu ja se on hyvä, että sä menet sen sijaan harrastukseen. Vanhemmat aloittavat puhumisen ja keskustelun heidän nuorten kanssa (H2).

6.4 Sosiaalisen vahvistamisen ja vuorovaikutuksen merkitys

Teemahaastatteluisissa keskusteltiin päihteiden käytöltä ja rahapelaamiselta suojaavista tekijöistä. Tämän ohella käsiteltiin myös mahdollisia riskitekijöitä, jotka voivat altistaa riskikäyttytymiseen. Suojaavien tekijöiden suhteen keskeisiksi teemoiksi nousivat sosiaalinen vahvistaminen ja tavalliset arkiset asiat, kuten harrastukset ja sosiaalinen ympäristö. Mahdolliset riskitekijät muodostuivat samojen teemojen ympäriltä.

Haastateltava 1 korosti sosiaalisen vahvistamisen merkitystä suojaavana tekijänä. Sosiaalinen vahvistaminen tarkoittaa nuoren sosiaalisten taitojen sekä hänen itsetuntonsa ja arvomaailmansa rakentumisen tukemista. (Normann ym. 2018, 7.) Haastateltava 1 koki, että erityisesti nuoret, joiden perheessä on erilaisia kieli- ja kulttuuritaustoja, hyötyvät sosiaalisesta vahvistamisesta.

Sitten kun me vielä puhutaan näistä erityisesti eri taustaisista nuorista, joiden vanhemmat puhuu jotakin muuta kieltä, ehkä omaa jotain muuta kulttuuria, ehkä eivät suhtaudu asioihin kuten vaikka kantaväestö. Mun mielestä on erityisen tärkeää, että ne nuoret, että heillä on semmoinen selkeä identiteetti itsestään ja että he tietää ketä he on. Jotenkin heidän semmoinen oma minuus pitäisi vahvistaa jollakin tavalla (H1).

Eritoten semmoinen oma henkilökohtainen ajatus, mikä voi olla isoin riskitekijä näiden nuorten kohdalla, joiden kanssa me tehdään tätä on se, että he ei löydä omaa paikkaansa. Et jos he kokee ristipainetta molemmista suunnista, että ei saa hyväksyntää kummastakaan, että yhteiskunta syrjii tai jollain muulla tavalla ei koe kuuluvansa tähän. Ja sitten kotonakaan ei oikein asiat toimi. Niin kyllähän se on semmoinen tilanne mistä ehkä ei aikuinenkaan helposti pääsis, jos joutuisi sellaiseen tilanteeseen. Niin nuorille tämä on ehkä omasta mielestäni isoin riskitekijä (H1).

Toinen haastateltavista löysi suojaavia tekijöitä arkisen elämän eri vuorovaikutustilanteista. Harrastuksissa, kouluissa ja muissa sosiaalisissa ympäristöissä käyty keskustelut nuorten kanssa koettiin päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavana tekijänä. Haastateltava 2 koki, että nuorten kuunteleminen ja kuulumisten vaihto heidän kanssaan oli tärkeää sekä koulussa että kotona. Puutteet vuorovaikutuksessa saattoivat muodostua myöhemmin riskitekijöiksi. Aikuisen ja lapsen välinen hyvä vuorovaikutussuhde on myös yleisesti tunnustettu suojaava tekijä nuoren elämässä (Stakes 2006, 31).

Tekeminen. Esimerkiksi enemmän harrastuksia, hyvät kaverit ja kuten sanoin perhe. Ja myös, että nuoret kertovat heidän omista asioistaan, ehkä se suojaa. Jos ammattilaiset, aikuiset ja vanhemmat tietäisivät mitä nuoret ajattelevat, ehkä me ymmärtäisimme nuoria ja ymmärtäisimme mitä he haluavat, ehkä se suojaisi myös (H2).

Esimerkiksi, perhe. Ei olemassa huonoja tai hyviä vanhempia, kaikki vanhemmat haluavat parasta lapselleen. Kaikki. Mutta jos esimerkiksi vanhemmilla ei ole aikaa kysyä lapsiltaan, missä he ovat olleet, mitä he ovat tehneet. Ja ei ole keskustelua kotona. Ja yhteistyötä pitäisi tehdä koulun ja vanhempien välillä. Pitäisi aina olla niin, että vanhemmat, opettajat ja rehtorit keskustele, että miten minun lapseni voi siellä koulussa (H2).

6.5 Ohjaajan rooli nuorten osallistumisen mahdollistajana

Ohjaajalla on paljon vaikutusvaltaa siihen, millaiseksi nuoren rooli muodostuu ehkäisevän työn toimijana. Pelkästään käytettävällä menetelmällä voi olla vaikutusta siihen mitkä ovat kohde-ryhmän toimijuuden rajat (Herranen 2010, 29). Teemahaastatteluisa yhtenä pohdinnan aiheena oli nuorten rooli ehkäisevän työn suunnittelijoina ja toteuttajina.

Kumpikin haastateltavista piti tärkeänä sitä, että nuoret osallistuisivat ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteuttamiseen. Haastatteluisa keskeiseksi teemaksi nousi erityisesti ohjaajien rooli nuorten osallistumisen mahdollistajana. Nuorten osallistamisen katsottiin vaativan ensisijaisesti tahtotilaa. Myös nuorten kuunteleminen koettiin tärkeänä.

Meidän nuorten ryhmässä he itse suunnittelevat ryhmän toimintaa. Mä voin rajata sitä, mutta he suunnittelevat kaikkea ja se on tosi hyvä. Et kuten mä sanoin aikaisemmin, aikuisten ja ammattilaisten pitää kuunnella nuoria. Heillä on hyviä ajatuksia ja hyviä juttuja, ja meidän pitää myös käyttää niitä (H2).

Kyllä keinot löytyy aina kunhan on tahtotilaa. Pitäisi vaan keksiä niitä keinoja. Nuorten kohdalla se on yleensä joku pieni palkinto, mikä ei maksa kovinkaan paljoa, että se ei ole resursseista kiinni. Se on ehkä tahtotilasta kiinni, että enemmän tahtotilaa, niin kyllä me saadaan nuoret mukaan kaikkeen suunnitteluun (H1).

6.6 Menetelmien avulla keskustelua, pohdintaa ja mielekästä tekemistä

Tutkimuksessani yhtenä keskeisenä kysymyksenä oli se, miten toimivia Hadiya-hankkeen kehittämät ehkäisevän työn menetelmät ovat. Kysyin haastateltaviltani heidän ajatuksiaan liittyen Leyla ja Ali-tarinoihin, keskustelukortteihin ja nuorten ryhmien toimintarahalla toteutettuihin projekteihin.

Molemmat haastateltavat kokivat keskustelukortit hyväksi menetelmäksi käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja nuorten parissa. Keskustelukorttien suurimmaksi eduksi nähtiin se, että ne toimivat helppoina keskustelun herättäjinä. Haastateltava 1 korosti, että kortit ovat erityisesti keskustelun avaajia, syvempää keskustelua niillä ei välttämättä saisi aikaiseksi.

Kyllä ne toimii ja niillä saa ihan hyvin keskustelua aikaan. Mä itse uskon, että jos me halutaan todella keskustella, ni nää on tämmöisiä keskustelunavauksia, että ne ei ole semmoisia kortteja, joilla pystytään syvällisemmin asioista keskustelemaan. Jos meillä tulisi jossain kohtaa keskustelukortit 2.0, niin ehkä se olisi täydellinen (H1).

Haastateltava 2 toi esiin näkökulman, jonka mukaan keskustelun avaamisen lisäksi kortit kannustivat nuoria pohtimaan asioita, joita he eivät välttämättä olleet aikaisemmin ajatelleet.

Esimerkiksi jos on joku kysymys, mitä he eivät välttämättä ole ajatelleet aikaisemmin. Sen jälkeen he alkavat ajatella. Esimerkiksi kysymys energiajuomista, että mitä ne on? Onko niissä paljon sokeria? Onko se hyvä nuorille? Nuoret pysähtyvät miettimään tätä kysymystä ja se on hienoa. Kortit antavat nuorille miettimisen aiheita. Ja nuoret pysähtyvät. He eivät välttämättä olleet miettineet näitä aikaisemmin (H2).

Keskustelukorttien lisäksi haastateltavat kokivat myös Leyla ja Ali-tarinat toimivana ehkäisevän työn menetelmänä. Leyla ja Ali-tarinoiden toimivuuden syynä oli haastattelijoiden mielestä

se, että nuoret kokivat tarinat samaistuttavina ja todentuntuksina. Leyla ja Ali- tarinat ovat kuvitteellisia tarinoita, mutta ohjaajien kokemusten mukaan nuoret olivat pitäneet niitä silti uskottavina.

Erityisesti koska ne on helposti lähestyttävää. Nuoret tunnistaa niitä asioita, joita Leyla ja Ali-tarinoissa käydään. Ne pystyy samaistumaan ja siksi ne on hyviä. Se on heille todellisuutta, vaikka me ollaan ne kuviteltu, et nää on vaan kuvitteellisia hahmoja ja nää on tarinoita mitä me luullaan että tapahtuu. Mutta kyllä ne tarinat on monelle semmoista totuutta mitä ne on nähnyt (H1).

Ensinnäkin se, että nämä eivät ole oikeita tarinoita, vaan ne ovat keksittyjä tarinoita. Vaikka tarina ei ole totta, niin nuoret ajattelevat, että se on oikeata elämää. Se voi tapahtua oikeasti (H2).

Ja jotkut tytöt ovat sanoneet mulle, että kaduilla on miehet humalassa huudelleet, eli on tapahtunut samaa mitä niissä tarinoissa. Vähän samoja juttuja on tapahtunut (H2).

Hadiya-hankkeen nuorten ryhmissä on kokeiltu yhtenä ehkäisevän työn menetelmänä toimintarahalla toteutettavia nuorten omia projekteja. Haastatellut ryhmänohjaajat olivat syksyllä mukana projektien toteuttamisessa. Kumpikin haastatelluista koki nuorten projektit hyvänä menetelmänä. Haastattelujen perusteella projektien suora ennaltaehkäisevä vaikutus jäi hieman epäselväksi.

Mä oon nuorten kanssa nyt tehnyt joulukuun sitä heidän oman toimitilansa sisustamista. Ne on tykännyt siitä ja ne on aktivoitunut. Tietysti siinä on vähän saanut auttaa. Se että vaikuttaako suoraan ehkäisevästi, en tiedä. Uskon niin, koska he saa tämän kautta mahdollisuuden sisustaa sitä omaa tilaa, ja sitä kautta se on viihdyttävämpi, ja sitä kautta he viettää enemmän aikaa mieluummin siellä kuin jossain muualla (H1).

Toinen haastateltava katsoi, että nuorten toimintarahalla toteutetut projektit lisäsivät nuorten ymmärrystä rahankäytöstä, ja tätä kautta toiminnalla saattoi olla ehkäisevää vaikutusta esimerkiksi nuorten rahapelaamiseen. Nuoret oppivat, että rahaa voi päihteiden ja rahapelaamisen sijasta käyttää esimerkiksi yhteiseen hyvään tai johonkin muuhun mukavaan toimintaan.

Kyllä, koska jos esimerkiksi annat nuorelle rahaa ja se käytetään hyvään juttuun, esimerkiksi yhteiseen juhlaan tai yhteiseen sohvaprojektiin. Täällä sä tiedät, että nuoret ajattelevat käyttävän sen johonkin hyvään, eivätkä he ajattele että ”Mä käytän tän rahapeleihin” (H2).

Molemmat haastateltavat kokivat kaikki Hadiya-hankkeessa kehitetyt menetelmät toimiviksi. Haastatteluissa menetelmien toimivuuden lisäksi esille nousi se, miten tärkeää oli ohjaajan oma persoona ja halukkuus keksiä uusia nuorille mieluisia toimintatapoja ja työmenetelmiä.

Mä ajattelen, että nää meidän kaikki toimintatavat ja työkalut on tosi hyviä. Mutta siis ehkä nyt vastaan tähän silleen, että mä itse kokemuksen perusteella sanon, että nuorten kanssa toimii melkeinpä kaikki. Kunhan se toiminta on semmoista, johon nuori kokee olevansa tervetullut ja johon nuori kokee, että voi vaikuttaa siihen. Ja jos ottaa vielä suunnitteluun mukaan, niin mikä tahansa toiminta. Sillä ei ole mitään merkitystä mitä tehdään mun mielestä, koska nuoret on erilaisia (H1).

Me yritetään koko ajan löytää parhaimpia menetelmiä heille. Esimerkiksi meillä on nyt tämä harrastuskokeilu tänä vuonna. Ja myös meidän toiminnassa, me tehdään toinen ryhmä [paikkakunta poistettu]. Me koko ajan mietitään jotain nuorille (H2).

7 YHTEENVETO JA OPPAAN ESITTELY

Opinnäytetyöni tavoitteiden mukaisesti nuorten ryhmäkeskustelu tuotti lisää tietoa nuorten ajatuksista ennaltaehkäisevään työhön ja nuorten toimintaryhmien toimintaan liittyen. Ryhmäkeskusteluissa Hadiya-hankkeen kehittämät menetelmät koettiin toimivina ja mieluisina. Menetelmien lisäksi kiitosta saivat myös nuorten toimintaryhmät itsessään. Osa ryhmäkeskusteluihin osallistuneista nuorista koki toimintaryhmien ehkäisevän päihde- ja rahapelihaittoja erityisesti tietämyksen lisäämisen ja yhteisöllisyyden kautta.

Suojaavien tekijöiden muodostumiseen vaikutti monen nuoren mielestä sosiaalinen ympäristö ja mielekäs tekeminen. Nuorten puheenvuoroissa korostui myös vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Nuoret toivoivat vanhemmilta ymmärrystä ja tietämystä liittyen siihen millaista nuorten elämä on nykyään. Vanhemmille järjestetyt ryhmät nähtiin hyvänä tapana välittää tätä tietämystä eteenpäin.

Tutkimuksessa nuorilta nousi myös esiin toive, että heitä otettaisiin enemmän mukaan ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteutukseen. Nuoret kokivat, että heidän osallistumisensa parantaisi työn tuloksia. Nuoret peräänkuuluttivat myös sitä, että ohjaajat tai muut ehkäisevän työn toteuttajat kirjaisivat ylös nuorten ajatuksia ja mietteitä.

Ohjaajien teemahaastattelujen kautta saatiin lisää tietoa ohjaajien näkemyksistä liittyen nuorten toimintaryhmiin ja ehkäisevän työn toteuttamiseen. Kumpikin ohjaaja koki nuorten toimintaryhmien olevan hyvä ehkäisevän työn menetelmä. Ohjaajat kokivat nuorten toimintaryhmien ehkäisevän päihde- ja rahapelihaittoja erityisesti keskustelun ja mukavan yhdessä tekemisen kautta. Myös toimintaryhmissä käytetyt Hadiya-hankkeen kehittämät menetelmät olivat ohjaajien mielestä onnistuneita ja toimivia. Leyla ja Ali- tarinoiden eduksi katsottiin erityisesti niiden samaistuttavuus. Keskustelukortit taas nähtiin toimivina keskustelun avaajina, jotka samalla lisäsivät nuorten tietämystä keskustelun kautta. Nuorten projektien kohdalla päihde- ja rahapelihaitoilta ehkäisevä vaikutus jäi hieman epäselväksi, mutta projektien katsottiin ehkäisevän haittoja välillisesti toiminnan kautta.

Päihde- ja rahapelihaitoilta suojaavina tekijöinä ohjaajat näkivät sosiaalisen vahvistamisen ja hyvän vuorovaikutussuhteen nuoren ja aikuisen välillä. Kohderyhmän huomioimisen ja toiminnan suunnittelun kannalta tärkeäksi teemaksi osoittautui turvallisen ilmapiirin luominen. Ilmapiiriin lisäksi korostettiin myös turvallisen tilan merkitystä. Nuorten toiminnan ohella ryh-

mänohjaajat korostivat myös vanhempain toiminnan merkitystä. Kuten nuorten ryhmäkeskusteluissa, niin myös ohjaajien haastatteluissa yhteistyö vanhempien kanssa nähtiin tärkeänä ja kannattavana.

Teemahaastatteluista ja ryhmäkeskusteluista kerätyn aineiston perusteella voidaan päätellä, että nuorten toimintaryhmät ovat toimiva tapa käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja arabian- ja somalinkielisten nuorten parissa. Hadiya-hankkeen kehittämät ehkäisevän työn menetelmät koettiin toimivina ja nuorille mieleisinä. Tämän lisäksi aineiston perusteella tulkita, että vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä kannattaa jatkaa nuorten toiminnan ohella, koska se lisää nuorten parissa tehtävän ehkäisevän työn vaikuttavuutta. Analyysistä selvisi myös, että nuorten osallistaminen ennaltaehkäisevän työn suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeää. Ehkäisevän työn ohjaajilla on tärkeä rooli tämän mahdollistajina.

7.1 Ohjaajan opas

Humakin opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa tilaajalle jotain konkreettista, kuten esimerkiksi opas, uusi toimintamalli, palvelu tai tuote (Humak 2022). Tämän opinnäytetyön lopputuotteena syntyi Hadiya-nuorten toimintaryhmien ohjaajille tarkoitettu ohjaajan opas. Opas on toteutettu kohderyhmälähtöisesti ja sen tavoitteena on antaa ohjaajille työkaluja päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisemiseen arabian- ja somalinkielisten nuorten keskuudessa. Opas on tarkoitettu käytettäväksi Hadiya-hankkeen nuorten toimintaryhmissä, mutta sitä voidaan hyödyntää myös muilla monikulttuurisen nuorisotyön kentillä.

Kokosin oppaan käyttäen apuna Canva- suunnitteluohjelmaa. Hadiya-hankkeen työntekijöiden toiveena oli yksinkertainen, selkeä ja helposti luettava opas. Tämän johdosta pidin oppaan visuaalisen ilmeen mahdollisimman selkeänä ja vältin pitkien tekstiosuuskien käyttämistä. Koin tällä tavalla parantavani oppaan luettavuutta ja kiinnostavuutta. Olen oman kokemukseni myötä huomannut, että perehdytysmateriaalien ei kannata olla kovin pitkiä tai monimutkaisia. Uusi tieto jää parhaiten mieleen silloin, kun se on selkeästi esitetty ja kokonaisuus on visuaalisesti miellyttävä. Otin huomioon oppaan graafisessa suunnittelussa Hadiya-hankkeessa käytetyn värimaailman ja visuaalisen ilmeen. Kuvituksessa pyrin huomioimaan väestön monimuotoisuuden. Opas on tehty sähköisesti PDF-muotoon ja se löytyy tämän opinnäytetyön liitteenä.

Toimintaryhmien ohjaajan oppaan pohjana toimi Hadiya-hankkeen kehittämät nuortenryhmien toimintaperiaatteet ja niissä käytettävät menetelmät. Hyödynsin oppaan teossa Hadiya-hankkeen tekemää pohjatyötä esitellessäni nuorten ryhmien perustoimintaa eri osa-alueineen. Tämän opinnäytetyön kautta kerätty aineisto oli myös suuressa roolissa oppaan tekemisessä. Aineiston analyysin kautta selvisi, että Hadiya-hankkeen kehittämät menetelmät koettiin toimivina ja nuorille mieluisina. Tämän johdosta otin menetelmät mukaan ohjaajan oppaaseen ja muodostin niistä oppaan kantavan teeman.

Hadiya-hankkeen kehittämät menetelmät on esitelty oppaassa yksitellen. Esittelyn kautta ohjaaja saa perustiedot käytettävistä menetelmistä, niiden käytössä tarvittavista materiaaleista ja toiminnanohjaukseen liittyvistä vinkeistä. Oppaan liitteissä on linkit sivustoille, josta tarvittavat lisämateriaalit voi tulostaa. Materiaalit on hyvä olla valmiina ennen nuorten ryhmien kokouksia.

Menetelmien lisäksi olen oppaassa korostanut myös muita aineistosta esiin nousseita teemoja. Oppaassa olen huomionut esimerkiksi nuorten omat näkemykset suojaavien tekijöiden muodostumisesta. Näkemykset tuodaan esille suojaaviin tekijöihin keskittyvän kappaleen yhteydessä. Ryhmäkeskustelujen kautta nuorilta tuli myös vinkkejä siihen, miten ryhmiä voisi kehittää entisestään. Nuorten toiveet liikunnasta, vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, erilaisista aktiviteeteista, tulevaisuustaitojen opettelusta ja kokemusasiantuntijoiden vierailuista on kirjattu mukaan oppaaseen.

Oppaassa olen ohjeistanut ohjaajia myös kuuntelemaan nuorten omia toiveita ja ajatuksia. Ryhmäkeskusteluissa nuoret toivoivat pääsevänsä mukaan ehkäisevän työn toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Osittain tämä toive toteutuu jo Hadiya-hankkeen kehittämien ehkäisevän työn menetelmien kautta. Ryhmänohjaajien haastatteluaineistoista ilmeni kuitenkin myös ohjaajan oman toiminnan vaikutus nuorten osallistumismahdollisuuksiin. Omalta osaltani halusin varmistaa, että myös ohjaajan oppaassa nuorten toimijuutta vahvistetaan entisestään. Nuorten osallistuminen ja siihen kannustaminen on huomioitu kaikissa oppaan kappaleissa ja niissä esitellyissä toiminnoissa.

8 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI JA POHDINTA

Kehittämistyö on prosessi, joka etenee suunnittelusta toteuttamiseen ja lopulta arviointiin (Ojasalo ym. 2015, 22). Omaa kehittämistyötäni olen arvioinut ensisijaisesti tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden näkökulmista käsin. Tämän lisäksi olen myös arvioinut opinnäytetyöni onnistumista sen perusteella, miten hyvin työlle asetetut tavoitteet tulivat saavutetuiksi ja kuinka merkittävä työ on koko ammattialalle.

8.1 Tutkimuksen eettisyyden ja luotettavuuden arviointi

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut tutkimusta tekeville henkilöille ohjeistuksen hyvän tieteellisen käytännön toteuttamiseksi (TENK 2012). Tätä ohjeistusta olen pyrkinyt noudattamaan opinnäytetyötäni tehdessä. Suoritin tutkimukseni erityistä huolellisuutta ja tarkkuutta noudattaen niin, että hyvän tieteellisen käytännön periaatteet huomioitiin tutkimukseni kaikissa vaiheissa suunnittelusta loppuraportointiin saakka.

Ennen opinnäytetyöni aloittamista huolehdin tarvittavien tutkimukseen liittyvien lupien keräämisestä. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksen suorittamista varten tarvitaan erillinen tutkimuslupa (TENK 2012, 6). Pyysin tarvittavan luvan EHYT ry:ltä hyvissä ajoin ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista. Tutkimusluvan lisäksi tilaajan kanssa solmittiin erillinen opinnäytetyön tekemiseen liittyvä virallinen yhteistyösopimus.

Aineiston kerääminen edellyttää tarvittavien suostumusten saamista myös kaikilta tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä. Samalla tutkittavia tulee informoida tutkimuksen pääperiaatteista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 116.) Informoin sekä ryhmäkeskusteluihin että teemahaastatteluihin osallistuvia henkilöitä kirjallisesti ennakkoon tutkimuksen tarkoituksesta, sen tavoitteista ja menetelmistä sekä tulosten julkaisemisesta. Osallistujia informoitiin myös tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Varmistin samalla, että kaikilla osallistujilla oli riittävästi aikaa perehtyä tutkimukseen ennen sen aloittamista. Vastasin myös osallistujien kysymyksiin, jotka koskivat tutkimuksen toteuttamista. Informoinnin jälkeen pyysin osallistujilta henkilökohtaisesti suostumuksen tutkimukseen osallistumiseen. Keräsin suostumukset joko kirjallisessa muodossa tai nauhoituksella Teamsin välityksellä. Kaikki tutkittavat olivat yli 15-vuotiaita, joten vanhempien suostumusta ei erikseen tarvittu.

Tutkittavien suojelemiseen kuuluu osallistujien nimettömäksi jääminen (mt., 116). Suojelin tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden yksityisyyttä tutkimusaineiston anonymisoinnilla. Anonymisointi tarkoittaa keskeisten tunnisteiden poistamista aineistosta (Kuula & Tiitinen 2010,379). Poistin tutkimusaineistostani litteroinnin yhteydessä henkilöiden nimet, puheenvuoroissa ilmenevät paikkakunnat ja muut tiedot, joista tutkimukseen osallistuneen henkilön olisi voinut tunnistaa. Litteroidussa aineistossa tutkimukseen osallistuneisiin viitataan termeillä ”haastateltava” tai ”ryhmän osallistuja”. Ennen tutkimuksen teon aloittamista informoin osallistujia tutkimusaineiston anonymisoinnista. Osallistujille oli alusta alkaen selvää, että henkilötietoja ei kerätä aineiston keruun yhteydessä.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että koko tutkimusprosessi kuvataan huolellisesti ja tutkimuksessa tehdyt tulkinnat ovat hyvin perusteltuja (Ojasalo ym. 2015, 105). Luotettavuuden lisäämiseksi kuvailen opinnäytetyössäni tutkimusprosessin kulkua tarkasti suunnitteluvaiheesta loppuraportointiin asti. Kiinnitin erityistä tarkkaavaisuutta lähdeaineiston käsittelyyn ja lähdeviitteiden merkitsemiseen. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu muiden tutkijoiden työn kunnioittaminen sekä työn tuloksiin viittaaminen asianmukaisella tavalla (TENK 2012,6). Pyrin tekstiä tuottaessani erottelemaan tarkasti omat ajatukseni lähdemateriaaleista saadusta tiedosta.

Tutkimuksen rakenteellisella validiudella viitataan siihen, koskeeko tutkimus aihealuetta, mitä sen on alun perin oletettu käsittelevän. Validiutta voi tarkastella sen kautta, onko tutkimuksessa hyödynnetty käsitteitä, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia (Hirsjärvi & Hurme 2008, 187). Tutkimusta tehdessäni pidin tärkeänä, että tutkimuksen teoreettinen viitekehys ja tutkimuksessa käsitellyt teemat keskustelevat keskenään. Teoreettinen viitekehys toimi punaisena lankana haastatteluita ja ryhmäkeskusteluita suunnitellessani. Käytin teoreettista viitekehystä myös aineiston analyysin tukena.

Tutkimuksen teon aikana pyrin tarkastelemaan tutkittavia asioita mahdollisimman objektiivisesti ja puolueettomasti. Tutkijan tulee toiminnallaan pyrkiä sitoutumattomuuteen, riippumattomuuteen ja ristiriidoista erillään pysymiseen (Kuula 2011,106). Objektiivisuuteen vaikutti oma roolini Hadiya-hankkeen harjoittelijana. Olin ollut hankkeen toiminnassa mukana opiskelijan roolissa koko syksyn 2021 ajan ja olin osallistunut ryhmätoimintaan muutamia kertoja. Minulla oli entuudestaan tietoa hankkeen toiminnasta ja sen ajamista tavoitteista. Tästä huolimatta pyrin omalla toiminnallani varmistamaan sen, että tutkimukseen osallistajat pystyivät

esittämään aidosti omia mielipiteitään ja näkemyksiään mahdollisimman vapaasti. Tutkimustilanteessa välttelin keskustelun ohjailemista ja omien näkemyksien esille tuomista, jotta kerätty aineisto olisi mahdollisimman totuudenmukainen.

Tutkijan rooli vaikuttaa myös aineiston tulkintaan. Aineiston tulkinnassa tutkijalla on oma näkökulmansa tutkimuksen aihealueeseen ja hän tulkitsee aineistoa tästä näkökulmasta käsin (Hirsjärvi & Hurme 2008, 137). Tiedostin analyysia tehdessäni, että oma roolini hankkeen opiskelijana saattoi vaikuttaa tulosten analysoimiseen. Koska aiheet ja teemat olivat minulle ennestään tuttuja, riskinä oli, että lähden huomaamattani ylitulkitsemaan aineistoa omien näkökulmieni kautta. Analyysivaiheessa pyrin välttämään ylitulkintaa perustelemalla kattavasti tekemiäni johtopäätöksiä ja esiin nostamiani teemoja. Perustelin tekemäni tulkinnat lähdemateriaaliin ja aineistoon viitaten. Huolehdin myös siitä, että analyysi oli tehty sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti.

Tutkimukseni luotettavuutta lisäsin käyttämällä aineiston keruussa kahta eri tutkimusmenetelmää. Tämän lisäksi keräsin aineistoa kahdesta eri lähteestä. Tällä toiminnalla varmistin sen, että aineistosta saatiin mahdollisimman kattava, ja että tutkittavaa ilmiötä pystyttiin kuvaamaan monipuolisesti eri lähtökohdista käsin.

Ryhmäkeskustelumenetelmässä oli omat haasteensa tutkimuksen luotettavuuden kannalta. Kokemukseni mukaan ryhmäpaine voi vaikuttaa negatiivisesti niin, että nuoret eivät välttämättä uskalla kertoa omaa mielipidettään keskustelun aikana. Tilanne saattaa jännittää joitain nuoria, ja sensitiivisiä asioita ei välttämättä haluta käsitellä ryhmän kesken. Toisaalta ryhmähaastattelun kautta kerätty aineisto voi olla totuudenmukaisempi, koska keskustelussa haastattelijan rooli ei ole niin suuri (Ojasalo ym. 2015, 42). Nuoret saivat itse tilaisuuden olla äänessä ja jakaa mielipiteitänsä yhdessä muiden kanssa.

Ryhmänohjaajien haastatteluissa luotettavuuden kannalta ongelmalliseksi osoittautui haastateltavien vähäinen määrä. Haastattelin opinnäytetyötäni varten vain kahta ohjaajaa, joten keräämäni aineisto jäi niukaksi. Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi haastateltavia olisi voinut olla enemmän. On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston tulkinnassa on kyse jonkin ilmiön syvemmästä ymmärtämisestä. Tässä tilanteessa muutamankin henkilön haastatteleminen voi antaa aihealueen kannalta olennaista uutta tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 58-59.) Halusin tutkimuksessani myös keskittyä haastateltavien määrän sijasta

heidän asiantuntijuuteensa ja kokemuksiinsa. Laadullisen tutkimuksen yksi erityispiirteistä onkin se, että aineistoa kerätään niiltä ketkä tietävät tutkittavasta aiheesta mahdollisimman paljon (Tuomi & Sarajärvi 2018, 74).

8.2 Jatkokehitysehdotukset

Kehittämisen prosessin päättymisestä seuraa yleensä idea uudesta kehittämistyöstä (Ojasalo ym. 2015, 22). Opinnäytetyöhön on myös käytettävissä vain rajallinen määrä aikaa, joten aihealue on rajattava tarkasti ja ylijääneet asiat jätettävä jatkokehittämisehdotuksiksi. Oman opinnäytetyöni arviointiprosessin aikana sain paljon ideoita siitä, miten opinnäytetyötäni voisi jatkokehittää tulevaisuudessa. Tämän lisäksi keräämästäni aineistoista nousi esiin uusia kehittämisen tarpeita ja mahdollisuuksia.

Opinnäytetyöni konkreettisena tuotoksena olevaa opasta ei ehditty testaamaan ennen opinnäytetyöni valmistumista. Kehittämistyön kannalta olisi ollut merkityksellistä tietää, miten ryhmänohjaajat suhtautuivat oppaaseen ja kokivatko he oppaan toimivana. Tämän lisäksi myös nuorten näkemykset ja ajatukset valmiista oppaasta olisivat olleet hyödyllisiä jatkokehittämistyön kannalta. Tulevaisuudessa tekemääni opasta voisi jatkokehittää ryhmänohjaajien ja nuorten ryhmistä saadun palautteen perusteella.

Toinen kehittämisehdotukseni koskee nuorten osallistumista ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteutukseen. Opinnäytetyöni aineiston perusteella sekä nuoret että ohjaajat kokivat tärkeänä nuorten osallistumisen toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Nuorten osallistuminen olisi kannattavaa, koska kohderyhmän osallistuminen lisää ehkäisevän työn vaikuttavuutta (Soikkeli & Warsell 2013, 38). Mielestäni osallistumisen mahdollisuuksia, keinoja, menetelmiä ja erilaisia toimintatapoja voisi tulevaisuudessa kartoittaa ja tutkia entistä enemmän. Näistä riittäisi aiheita useisiin eri kehittämistöihin, kuten esimerkiksi opinnäytetöiden aiheiksi.

Nuorten osallistumisen mahdollisuuksiin liittyen opinnäytetyöni aineistosta kävi ilmi, että nuorten osallistumiseen saattaa vaikuttaa myös ohjaajien oma tahtotila. Tämän johdosta ohjaajia tulisi mielestäni kannustaa entistä enemmän nuorten osallistumisen mahdollistamiseen koko ehkäisevän työn ammattialalla. Olisi mielenkiintoista myös kartoittaa laajemmin ehkäisevän työn kentän ohjaajien näkemyksiä ja ajatuksia osallistaviin menetelmiin sekä kohderyhmän osallistamisen tärkeyteen liittyen. Uuden tiedon kautta alan ammattilaiset voisivat kehittää ehkäisevää työtä entistä osallistavammaksi.

8.3 Oma pohdinta

Opinnäytetyöni lähtökohtana oli tilaajatahon konkreettinen tarve saada perehdytysmateriaalia nuorten toimintaryhmien ohjaajille. Tämän alkuidean ympärille lähdin syksyllä 2021 rakentamaan opasta, jota hankkeen nuorten ryhmien ohjaajat voivat hyödyntää ohjaustyönsä tukena. Oppaan työstämisen lisäksi opinnäytetyöni tavoitteina oli kulttuurisensitiivisen näkökulman edistäminen ehkäisevän työn toimialalla ja uuden tiedon saaminen Hadiya-nuorten ajatuksista ehkäisevään työhön ja nuorten toimintaryhmiin liittyen. Työstin opinnäytetyötäni puolen vuoden ajan eri kehittämisen menetelmiä hyödyntäen. Opinnäytetyöni valmistui keväällä 2022 ja se saavutti kaikki sille asetetut tavoitteet.

Opinnäytetyöprosessini myötä tilaaja sai käyttöönsä Hadiya-nuortenryhmien ohjaajille tarkoitettua ohjaajan oppaan. Tämän lisäksi kehittämistyön myötä kertyi runsaasti aineistoa, jonka analyysin kautta saatiin uutta ja ajankohtaista tietoa nuorten ajatuksista ja mielipiteistä. Aineistosta kertyi tilaajalle myös merkittävää tietoa hankkeessa käytettävien menetelmien ja toimintamallien toimivuudesta. Tilaajatahon lisäksi ajankohtainen uusi tieto on varmasti myös koko ammattialalle arvokasta. Uuden tiedon kautta voidaan kehittää entistä paremmin uusia toimintatapoja ja menetelmiä toteuttaa ehkäisevää työtä nuorten parissa.

Koen myös, että opinnäytetyöstä ja sen lopputuotoksena syntyneestä oppaasta on hyötyä kulttuurisensitiivisen ehkäisevän työn suunnittelussa ja toteutuksessa. Vaikka opas on tehty Hadiya-hankkeen toimintaryhmien ohjaajille, sitä voidaan mielestäni hyödyntää myös muissa monikulttuurisissa toimintaympäristöissä, missä on tarvetta päihde- ja rahapelihaittojen käsitteilyyn kulttuurisensitiivisesti. Oppaassa esitellyt menetelmät soveltuvat erilaisiin nuorten toimintaympäristöihin, kuten nuorisotaloille, kouluille tai harrastustoimintoihin. Opas on tervetullut lisä nuorten parissa käytettävien ehkäisevän työn materiaalien joukkoon.

Tavoitteiden saavuttamisen ohella koin opinnäytetyöni ja keräämäni aineiston itsessään erittäin arvokkaaksi. Aineiston kautta sain paljon uusia näkökulmia ja ajatuksia ehkäisevään työhön liittyen. Erityisesti minua ilahdutti nuorten halukkuus osallistua päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisytyöhön. Yhteisöpedagogiopiskelijana osallisuus ja osallistavien menetelmien käyttö on ollut minulle tärkeää, ja olen opinnoissani keskittynyt erityisesti juuri tähän aihealueeseen. Tutkimukseni kautta saatu aineisto vahvisti osallistumisen ja osallisuuden merkitystä itselleni ja tulen varmasti keskittymään aihealueeseen myös tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön työstäminen oli itselleni merkittävä oppimiskokemus. Opinnäytetyö oli pitkäkestoinen kehittämisprosessi, jonka jokaisessa vaiheessa opin jotain uutta. Matkan varrella kohitasin paljon haasteita ja uusia asioita. Tein monia asioita ensimmäistä kertaa, joten työn edistyminen oli paikoitellen hidasta. Lopulta opinnäytetyö ja sen lopputuotoksena oleva opas kuitenkin valmistuivat.

Haluan lopuksi vielä kiittää EHYT ry:tä ja Hadiya-hanketta tämän oppimiskokemuksen mahdollistamisesta. Hadiya-hankkeessa suoritettu kehittävä harjoittelu ja tämän opinnäytetyön työstäminen on ollut opettavainen ja mielenkiintoinen kokemus. Kollegoiden tuki ja heiltä saatu ohjaus oli opinnäytetyöni tekemisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Erityisen suuren kiitoksen ansaitsevat myös toimintaryhmien nuoret, joiden ansioista sain kerättyä tämän opinnäytetyön pääaineiston. Nuorilta saadut opit kulkevat varmasti mukanani tulevaisuuden töissä ja opinnoissa.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino
- Alitolppa-Niitamo, Anne 2010. Perheen akkulturaatio ja sukupolvien väliset suhteet. Teoksessa Tuomas Martikainen & Lotta Haikkola (toim.) Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 45-64.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Säävälä, Minna 2013. Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo & Stina Fågel & Minna Säävälä (toim.) Olemme muuttaneet- ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto, 5-12.
- EHYT ry 2022a. Tietoa yhdistyksestä. Viitattu 23.02.2022. <https://ehyt.fi/ehyt-ry/tietoa-yhdistyksesta/>
- EHYT ry 2022b. Mikä on Hadiya-hanke? Viitattu 11.02.2022. <https://ehyt.fi/ehyt-ry/toiminta-ja-hankkeet/lapsille-nuorille-ja-heidan-vanhemmilleen/hadiya-hyvinvointia-somalin-ja-arabiankielisille-nuorille/>
- EHYT ry 2022c. Kulttuurisensitiivinen ehkäisevä työ. Viitattu 15.02.2022. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/mita-on-ehkaiseva-paihdetyo/kulttuuri-sensitiivinen-ehkaiseva-tyo/>
- EHYT ry 2021. Selvitys: Arabiankieliset vanhemmat kaipaavat tukea ja apua päihde- ja pelihaittojen käsittelyyn. Viitattu 13.02.2022. <https://ehyt.fi/uutishuone/uutiset/selvitys-arabiankieliset-vanhemmat-kaipaavat-tukea-ja-apua-paihde-ja-pelihaittojen-kasittelyyn/>
- Eskola, Jari & Lätti, Johanna & Vastamäki, Jari 2018. Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Raine Valli & Eila Aarnos (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-46.
- Hadiya-hanke 2020. Nuorten toimintaryhmien konsepti. Ei julkaistu.
- Herranen, Jatta 2010. Toisin tekemisen paikka? Ehkäisevää päihdetyötä nuorten silmin. Teoksessa Merja Kylmäkoski & Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 26-44.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Humak 2022. Humakin opinnäytetyöopas, AMK-perustutkinto. Viitattu 15.02.2022. <https://humak.libguides.com/c.php?g=684696>
- Kataja, Kati & Pirskanen, Henna & Simonen, Jenni 2016. Kulttuurien kaleidoskooppi- maahanmuuttajat ja suomalaiset juomatavat. Teoksessa Marja Holmila & Kirsimarja Raitasalo & Christoffer Tigerstedt (toim.) Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot- vanhemmat, lapset ja alkoholi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 99-117.

- Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni 2010. Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 376-387.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015 Viitattu 28.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>
- Lastensuojelulaki 417/2007 Viitattu 28.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Litja, Jukka- Pekka 2009. Kulttuurinen identiteetti pelivälineenä. Teoksessa Päivi Harinen & Veronika Honkasalo & Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 49-61.
- Lundbom, Pia 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 8-14.
- Mäkelä, Pia & Skogberg, Natalia 2020. Alkoholi. Teoksessa Hannamaria Kuusio & Anna Sepänen & Satu Jokela & Laura Somersalo & Eero Lilja (toim.) Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018-2019. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuslaitos, 144-147.
- Normann, Maria & Odell, Heidi & Tapio, Mari & Vuohelainen, Elsi 2018. Nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö: Hyppää kyytiin! Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu
- Nuorten mielenterveystalo 2022. Päihdeongelmat. Viitattu 6.4.2022. https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/nuorten_mielenterveysongelmat/Pages/paihideongelmat.aspx
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2015. Kehittämistyön menetelmät: Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 3.-4. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Pietilä, Ilkka 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 88-105.
- Ruusuvuori, Johanna 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Matti Hyvärinen & Pirjo Nikander & Johanna Ruusuvuori (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 356-362.
- Salo, Pirkko 2012. Nuorisotyö- keskeinen toimija lasten ja nuorten hyvinvointityön kokonaisuudessa. Teoksessa Taina Kyrönlampi (toim.) MoSpa- Nuorisotyön monialaisuutta kehittämässä. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 80-89.
- Silvennoinen, Inka & Meriläinen, Mikko & Luhtala, Kaisa & Aamunkoi, Rosa 2016. Nuoret pölyssä: Tietoa kasvattajille nuorten digitaalisesta pelaamisesta ja rahapelaamisesta. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuslaitos.
- Soikkeli, Markku & Warsell, Leena (toim.) 2013. Laatutähteä kiertämässä- Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja. Viitattu 21.2.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104420/KID2013_021_verkkojulkaisu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- STAKES 2006. Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. Työryhmämuistio 25.1.2006. Viitattu 11.2.2022. <https://thl.fi/documents/605763/1449622/Ehkaisevanpaihhdetyonlaatukriteerit.pdf/e78556f1-3844-45dd-933a-bfa63e65a2d1>
- Tapio, Mari & Odell Heidi 2014. Voimavaraajia kouluttamassa. Teoksessa Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. (verkkojulkaisu) Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu 30-41. Viitattu 3.3.2022. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89066/978-952-456-184-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus 1326/2010. Viitattu 28.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- THL 2022. Kulttuurisensitiivinen työote. Viitattu 13.02.2022. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>
- THL 2021. Rahapelaaminen puheeksi. Puheeksiotto, tunnistaminen ja lyhytneuvonta. Viitattu 11.02.2022. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/142993/URN_ISBN_978-952-343-679-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- TENK 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 15.02.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Ulvinen, Veli- Matti 2010. Päihdetyön yhteisöllistä pedagogiikkaa. Teoksessa Merja Kylmäkoski & Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 13-25.
- Viitanen Reijo 2010. Nuorten päihdevalistuksen sokeat pisteet ja päihdekasvatuksen mahdollisuudet. Teoksessa Merja Kylmäkoski & Sanna Pylkkänen & Reijo Viitanen (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 45-66.
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014 Viitattu 28.1.2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

LIITTEET

Liite 1 Ryhmäkeskustelujen apuna käytetyt diat



Onko keskustelukortit hyvä menetelmä käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja?

Kerro enemmän, mitä mieltä olet korteista?



Onko Leyla ja Ali tarinat hyvä menetelmä käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja?

Kerro enemmän, mitä mieltä olet Layla ja Ali tarinoista?



8. Onko nuorten toimintarahalla toteutettavat projektit hyvä menetelmä?

Kerro enemmän, mitä mieltä olet projekteista?



Millä tavalla nuoria saisi nykyistä enemmän mukaan ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteuttamiseen?

Mitkä olisivat mielestäsi parhaimpia toimintatapoja päihde- ja rahapelihaittojen käsittelyyn nuorten parissa?



Liite 2 Puolistrukturoitu teemahaastattelurunko

1. Mitä ajattelet nuorten toimintaryhmistä ehkäisevän työn menetelmänä?

- Mitä mieltä olet ryhmätoiminnasta?
- Ehkäiseekö tällainen toiminta päihde- ja rahapelihaittoja nuorten keskuudessa?
- Miten? Millä tavoilla?

2. Mitä ajattelet vanhemmille suunnatuista vanhempaininfoista?

- Koetko hyvänä asiana sen, että myös vanhemmille järjestetään koulutusta päihde- ja rahapelihaittoihin liittyen?
- Onko koulutuksilla vaikutusta nuorten päihde- ja rahapelihaittojen ehkäisyssä?
- Minkälaista vaikutusta?

3. Miten sinun mielestäsi voitaisiin parhaiten ehkäistä arabian- ja somalinkielisten nuorten päihde- ja rahapelihaittoja?

- Miten kohderyhmä otetaan huomioon ohjauksessa?
- Mitä tekijöitä tulee ottaa huomioon toimintaa suunniteltaessa tai toteuttaessa?

4. Mitkä asiat mielestäsi suojaavat nuoria päihde- ja rahapelihaitoilta?

- Mitkä asiat mielestäsi ovat riskitekijöitä nuorten päihteiden käytön tai rahapelaamisen suhteen?

5. Ovatko keskustelukortit olleet hyvä menetelmä käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja nuorten parissa?

- Onko korteista ollut hyötyä? Jos on, niin minkälaista?
- Jos ei ole ollut hyötyä, perustele miksi?

6. Ovatko Leyla ja Ali tarinat olleet hyvä menetelmä käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja nuorten parissa?

- Onko tarinoista ollut hyötyä? Jos on, niin minkälaista?
- Jos ei ole ollut hyötyä, perustele miksi?

8. Ovatko nuorten toimintarahalla toteutetut projektit olleet hyvä menetelmä käsitellä päihde- ja rahapelihaittoja nuorten parissa?

-Onko projekteista ollut hyötyä? Jos on niin minkälaista?

- Jos ei ole ollut hyötyä, perustele miksi?

9. Millä tavalla nuoria saataisiin nykyistä enemmän mukaan ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteutukseen?

- Otetaanko nuoria mielestäsi tarpeeksi mukaan ehkäisevän työn suunnitteluun ja toteutukseen?

10. Mitkä olisivat sinun mielestäsi parhaimpia toimintatapoja ja menetelmiä päihde- ja rahapelihaittojen käsittelyyn nuorten parissa?